

TÜRK FOLKLOK ARAŞTIRMALARI

ARALIK 1976

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

- Adelunglar'a Göre Türkler Prof. Dr. M. Kemal ÖZERGİN
• Bir Afşar Deyimi ve Hikâyesi: Könes Avı Erkan KAMIL
Kaybettiğimiz Bir Kitap Dostu: Raif Yelkenci Vecdi YARMAN
Son Büyük Sahhaf Raif Yelkenci Reşat Ekrem KOÇU
• Balıklı Göl Efsanesi ve Niyet Kayası İsmet ALPASLAN
• Çukurova Yöresi'nde Halkbilimi Ürünleri Efdal SEVİNÇLİ
Ankara'nın Çukurören Köyü'nde Maddî Hayat — I — Necip ALTINIŞIK
Halk Oyunları Topluluklarımız Dış Ülkelerde İhsan HİNÇER
• Naldöken Tahtacıları: Başbağlama, El Öpme, Ocak Kazma ; Rıza YETİŞEN
• Fıkralar: İnsan Yaşamı'nın Üç Dönemi - Yahudinin İnançları E. KIZILDAĞLI
• Anadolu Dinî Halk Edebiyatından: Kesikbaş Destanı Fuat ÖZDEMİR
Karagöz San'atçısı Tuncay Tanboğa Mustafa MUTLU
Yabancı Dillerde Basılan Nasreddin Hoca Kitapları Arslan KAYNARDAĞ
Bir Halk Ozanı: Ermenekli İhrakî Ali İLİSULU

DERGİMİZİN YENİ ABONE FİYATI — BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 329

KURUŞ: 300

349
İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Altinyıldız

**Türk Kumaşını
Dünyaya Tanıtın
Marka**

(Manajans : 2680 — 121)

ARALIK 1976

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Adelunglar'a Göre Türkler	Prof. Dr. M. Kemal ÖZERGİN
Bir Afşar Deyimi ve Hikâyesi : Könes Avı	Erkan KAMİL
Kaybettiğimiz Bir Kitap Dostu : Raif Yelkenci	Vecdi YARMAN
Son Büyük Sahhaf Raif Yelkenci	Reşat Ekrem KOÇU
Balıklı Göl Efsanesi ve Niyet Kayası	İsmet ALPASLAN
Çukurova Yöresi'nde Halkbilimi Ürünleri	Efdal SEVINÇLİ
Ankara'nın Çukurören Köyü'nde Maddî Hayat — I —	Necip ALTINIŞIK
Halk Oyunları Topluluklarımız Dış Ülkelerde	İhsan HİNÇER
Naldöken Tahtacıları : Başbağlama, El Öpme, Ocak Kazma	Rıza YETİŞEN
Fıkralar: İnsan Yaşamı'nın Üç Dönemi - Yahudinin İnancı	E. KIZILDAĞLI
Anadolu Dini Halk Edebiyatından : Kesikbaş Destan	Fuat ÖZDEMİR
Karagöz San'atçısı Tuncay Tanboğa	Mustafa MUTLU
Yabancı Dillerde Basılan Nasreddin Hoca Kitapları	Arslan KAYNARDAĞ
Bir Halk Ozanı : Ermenekli İhraki	Ali İLİSULU

DERGİMİZİN YENİ ABONE FİYATI — BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 329

KURUŞ: 300

LOKMAN MÜSTAHZARI HALK SAĞLIĞI HİZMETİNDE

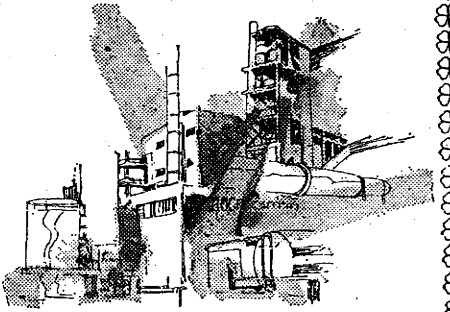
- Ekza - 9 Eczema merhemi
Algo - Tablet Ağrı hapi
Lokman - Tablet Ağrı hapi
Algopirin Analjezik tablet
Algo - Tablet 4 tabletlik
Moruvit - Vitamine Kuvvet şurubu
Kina - Kola İştah şurubu
Anamur Burun ve göz damlası
Meproil Tablet Sinir hapi
Sollargen Granüle Eczema - kaşıntı
Sel de Gastrin Granüle Mide tozu
Gastro Goutes Mide damlası,
Gastroguanil İshal kesici tablet
Metegastrin Mide tozu
Derivit Yara ve yanık merhemi.
Lokman Çayı Afiyet çayı tozu
Dover Tablet Öksürük ve bronşite
Metekodin Öksürük hapi
Metekodin Öksürük şurubu
Algo - Wax Ağrı merhemi
Algo - Wax Vazo Grip ve ağrılarda
Algo - Wax Nazal Nezle merhemi
Ma-ka-ta Basur merhemi
Cutı - Cura Cilt losyonu
Pedi - Cura Ayak banyosu
Pilo - Cura Saç ilacı
Lokman Kaşe ağrı kesici
Panason (20 Gr. paket)
Sağlık çayı
Panason (50 Gr. alüm. kutu)
Deriseptol Yara ve göbek
Dr. Krom Dış patı

(Folklor : 122)

Son baskı tarihi : 11.12.1976

sanayiye dönük yatırımları
ve 4000'i aşan ortağıyla
halka açık
gerçek kuruluş

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**
Sizlerle mutlu - Sizlerle güçlü

(Folklor : 123)

HOS BAG

**SARAP
SANAYİNDE
KALİTE VE NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
TEKEL
SUNAR**

(Basın : 60013 — 124)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALK BİLGİSİ DERGİSİ

KURUCUSU VE SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 329

ARALIK 1976

YIL : 28 — CİLT : 17

ADELUNGLAR'A GÖRE TÜRKLER

Prof. Dr. Muammer Kemal ÖZERGİN

Avrasya'da yayılmış Türk topluluklarının tanım ve tasnif denemelerinden birini, XIX. yüzyılın başlarında Alman bilgini Johann Christoph Adelung ile yeğeni Friedrich von Adelung yapmıştır. Bu eski tasnif denemesinin asıl çatısını, yüzyılın ilk yıllarında J. Chr. Adelung hazırlamış, ondan onbeş yıl sonra da Fr. von Adelung, onun bir - iki sırasını değiştirip, maddeleme kattığı başka isimler ile zenginleştirmiştir. Her iki bilginin burada üzerinde durulacak tasnifi aslında dilbilim açısından düşünülmüş ve hazırlanmıştır. Ancak bu amaca rağmen, bütün unsurlarıyla boybilim alanından çıkılmamış bulunduğundan, bizi bu ikinci niteliğiyle ilgilendirecektir. Adelunglar'ın tasnif denemesi gerçekten, dilbilim unsurlarına değil, coğrafya yayılışına dayanmış bir boybilim sıralamasıdır.

ADELUNG'LAR (1806 ve 1820)

Tasnifin ilk ve aslımı hazırlayan Johann Christoph Adelung, çağının ünlü bir Alman dilbilgini ve tarihçisidir. 8 Ağustos 1732 günü Pomeranya'nın Spantekow kasabasında doğdu. Öğrenimini Halle Üniversitesi'nde bitirdi. Erfurt (1759-61) ve Leipzig (1761 - 87)'de hocalıktan sonra, Saksonya elektörlüğü'nde prensin başkütüphanecisi ve danışmanı oldu (1787 - 1806). 10 Eylül 1806 günü Dresden'de öldü. Evlenmemiş ve günde 14 saatini çalışmaya ayırmış bir bilgin idi. Dil alanındaki eserleri Almanca üzerinde. Tarih alanındakiler, kültür (1782), insanî delilik (1785 - 89), felsefe (1786), Almanlar'ın en eski tarihi (1806) konularındadır. Eserleri çağında pek tutulmuş idi.

Türkler'i tasnif denemesi onun, «Mithridates, oder allgemeine Sprachkunde [Mithridat veya umumi diller - bilgisi]» adlı eserinin birinci cildindedir. J. Chr. Adelung'un uzun bir çalışma sonunda hayatının olgunluk çağında kaleme aldığı bu eser, XVIII. yüzyılın sonlarına değin yeryüzünün dilbilim çalışmalarıyla bilinen yaklaşık 500 dil ve lehçesini topluca ele alıp tanıttığı, karşılaştırdığı ve kendi arasında tasnif ettiği, büyük ve çağına göre değerli bir dil ansiklopedisidir. Ölümünden önce ilk cildini bastırabilirdiği bu değerli çalışması, ona Avrupa'da büyük ün kazandırmıştı. Sonraki dört cilt, J.S. Vater ile yeğen Fr. von Adelung'un çalışmasıyla yayımlanabildi (5 cilt, Berlin 1806 - 1817).

Amca Adelung'dan onbeş yıl sonra, onun Türkler ile ilgili tasnif denemesini bir daha ele alan yeğeni Friedrich von Adelung da Alman dilci ve tarihçisidir. 15 Şubat 1768 günü Pomeranya'nın Stettin kentinde dünyaya geldi. Leipzig'deki yüksek öğrenimden (1787 - 90) sonra, Orta ve Güney Avrupa'da uzun süre dolaştı. Kont Pahlen'in kâtipi oldu ve onunla Petersburg (bugün : Leningrad)'a gitti (1803). Orada Saray mürebbliliği, çarın kütüphaneciliği ve devlet danışmanlığında bulunduktan sonra, Doğu Enstitüsü'ne müdür atandı (1824 - 43). 30 Ocak 1843 günü Petersburg'da öldü. Germanistik, Sanskrit dili ve daha çok Rusya tarihinin kaynak bilgisi üzerinde çalışmalar yaptı. İstifadeli eserleri arasındaki «Kritisch - literarische Übersicht der Reisenden in Russland bis 1700, deren Berichte bekannt sind [1700'e dek Rusya gezil eser-

lerine topluca edebî - tenkidî bakış» (2 cilt, Petersburg 1846) adlı araştırmasında, Rus istilâsı altında kalmış Türk topluluklarıyla ilgili bilgiler de bulunmaktadır. Amcasının büyük eserine de katkısı vardır (Nachträge zu dem ersten Theile des Mihridates [Mitridat'ın birinci bölümüne eklemeler]).

Tasnif denemesinin bulunduğu «Bilinen bütün dillere ve diyeleklerine toplu bakış [Uebersicht aller bekanten Sprachen und ihrer Dialekte]» adlı eseri, amcasınıki gibi dünya dilleri üzerinde, ama küçük ölçüde toplu bilgi vermektedir (Petersburg 1820). İtalyancaya da çevrilmiş (çevr: Cherubini, Milano 1824) olan bu kitabın başlarındaki bir bölümde (32 - 35. sa.) Türkler ve dilleri üzerinde durulmaktadır.

DENEMENİN NİTELİĞİ

İlk eser «Mitridat» kaleme alındığında, o çağa değin bilim açısından incelenmiş dünya dilleri ve şiveleri bu büyük eserde toplu bir biçimde tanıtılıp, tasnif edilirken gramer ve sözcük özellikleri bakımından hareket edilmiş istenmiştir. Ancak Türkler ve dilini ilk ele alan amca Adelung'un bu konudaki tasnif denemesi gözden geçirilince, o yolun burada uygulanmadığı ve sıralamanın dilbilim açısından çok boybilim açısından olduğu açıkça görülüyor. Gerçekten Adelunglar'ın tasnifindeki her topluluk, şive özellikleri yerine etnik ve coğrafya bilgilerine göre sıralanmıştır. Bu husus, aşağıda verilen tasnifin incelenmesiyle kolayca anlaşılacaktır. Ayırımı dil yerine boybilime dayanılmasının tek sebebi, o yıllarda Türk dili ve şiveleri üzerinde henüz geniş ve yeterli araştırmalar yapılmamış olmasıdır. Eserinde, XIX. yüzyılın başında Avrasya'nın büyük bir toplumu olan ve yüzyıllarca Batılılar'ı meşgul etmiş Osmanlı devleti'nin sahibi bulunan Türkler'e de yer vermek, onların dilini tanıtır, şivelerinin tasnifini yapmak zorunluluğunu duyan J. Chr. Adelung, elinde yeterli dilbilim malzemesi bulunmamasından, boybilim alanından toplayabildiği bilgiler ile yetinmek durumunda kalmış olmalıdır. Nitekim, tasnifte dilbilim bakımından dikkate alınmış hususlar da iyice belirlenemediğinden, cedvelde yeterli açıklık da sağlanamamıştır. Bununla birlikte, dilbilim konusundaki bir eserde verilen, ama daha çok çağının boybilim bakımından bilgi ve görüşünü bize tanıtan bu tasnif denemesi yine de mühimdir.

İkinci J. Chr. Adelung'un XIX. yüzyılın başında Dresden'de dilbilim için hazırladığı ve dünya

dillerine ait toplu bir eserde (1806) verdiği bu tasnif denemesi, daha çok Türk topluluklarının yaşadığı yerlere göredir. Ancak bu arada bazı maddelerde boybilim esaslarına da uyulduğu görülüyor. Yeğen Adelung ise, amcasının tasnif denemesini onbeş yıl sonra kaleme aldığı eserine (1820) aktarıırken, temel ayırımı dokunmadan sınıflandırmada bir - iki küçük değişiklik yapmış ve bazı maddelere bir kaç etnik topluluk daha katmak suretiyle geliştirmeye çalışmıştır. Her iki bilginin araştırmalarında daha çok rusça eserlere dayandığı, adların yazılış biçiminden anlaşılıyor.

Burada üzerinde durulan tasnifin, XIX. yüzyılın başlarında Batılı bilim dünyasının dil ve boybilim alanlarında Türkler hakkında neler bildiğini ve bunları nasıl tasnif etmek istediğini ortaya koymasından başka bir değeri yoktur. Helle Tatarlık ve Mongolluk konusundaki ayırımların yanlışlığı sonuçları ortaya çıkmıştır. İşte bu sebeple, bu tarihi tasnifin eksik ve yanlışları üzerinde geniş ölçüde durulmasına ve onların düzeltilmesine lüzum görülmemiştir. Çünkü bunlar da, yine Batılılar'ın sonraki araştırmalarıyla düzeltilmiş ve tamamlanmıştır.

Avrupalı bilginlerin kendi çağlarında Avrasya'da yayılmış Türkler'i dil, ırk, soy ve kültür açılarından dikkate değer bir kavrayışla seçip, tanımlar ve tasnif ederken, asıl Türk topluluklarının böyle araştırmalar bir yana, birbirlerinden habersiz kalmaları pek düşündürücüdür. Bu tutum, yalnız geçen yüzyıla ait değildir. Avrupalı boybilimcilerin çalışmaları günümüzde bile ülkemizde ilgi görmemekte ve üstelik Türk boybilimi üzerinde kendi kuruluşlarımızda henüz araştırma yapılmamaktadır.

Amca ve yeğen Adelunglar'ın eserlerinde bulunan iki tasnifin hemen - hemen aynı olduğu yukarıdaki açıklamada belirtilmişti. Onun için ikisini burada bir arada, tek metin halinde vermekte bir sakınca yoktur. Adelunglar'ın tasnif cetveli üzerinde belirtilmesi gereken tek husus, adların yazılışında bazı yanlışların bulunduğu ve baskıdan da çokca yanlışın kaldığıdır. Bu tür yanlışlar, tasnif burada verilirken, anlaşılabilirliği ölçüde düzeltilmeye çalışılmıştır. Tasnif cedvelindeki gerekli açıklamalar, bize ait olduğunu göstermek üzere köşeli parantez içinde verildi.

TASNİF DENEMESİ

- Adelunglar tasnife «Türk - Tatar ailesi» başlığını veriyorlar. Tasnifin maddelerinde de daha

ARAŞTIRMALARI

çok «Tatar» adının kullanıldığını görüyoruz. O çağda Türk topluluklarını böyle adlandırmak pek yaygın idi. Onlara göre, «Türk - Tatarlar», önce iki büyük kümeye ayrılırlar :

- I. Güney Tatarları veya Türkler
 - II. Kuzey Tatarları. Tatarlar denilenler.
- Bunlardan birincisi olan Güney Tatarları = Türkler (I.), altı koldan meydana geliyor :

A. Türkistanlılar, içinde Karakalpaklar da var.

- B. Türkmenler,
- C. Özbekler, önceki Harizmliler,
- D. Bukharlar,
- E. Karamanlar,
- F. Osmanlılar, Türkler.

Bu altı kolun dördünde alt kümeler de bulunmaktadır.

Türkmenler (B.)'de şu topluluklar gösteriliyor :

1. Afşarlar, İran'da
2. Begdililer, Suriye'de
3. Mutuali, Lübnan'da
4. Ürukler, Anadolu'da [bunlar Yörükler]
5. Nauvar, Suriye'de

Özbekler (C.)'de ise şu yörelerin toplulukları tanımlanmıştır :

1. Taşkentliler
 2. Arallılar
 3. Belhliler
 4. Khıyvalılar
- Bukharlar (D.) üç topluluktan meydana geliyor :

1. Büyük Bukharya
2. Küçük Bukharya, Kâşgar
3. Uygurlar

Temel kümelerden ikincisi Kuzey Tatarları (II.), öz «Tatarlar» sayılmakta, «eski Tatar şivesi Çağatay» dili konuştukları belirtilmekte ve kendi içinde ikiye ayrılmaktadır :

- A. Öz (saf) Tatarlar
 - B. Mongol - Tatar ırkı
- Her iki cetvelde öz Tatarlar (A.) olarak gösterilenleri şöylece sıralayabiliriz :

1. Nogay (ve Kırım Tatarları)
2. Mankat
3. Khundoroflar [doğrusu Kumdurlar]
4. Mansurlar
5. Terek Tatarları
6. Kırımşılar, içinde musevî Karayimler de var
7. Basyanlar [asıl adıyla Balkarlar]
8. Kumuklar

9. Karaçay
10. Dağıstanlılar
11. Şirvanlılar
12. Uytigur
13. Kumanlar
14. Kazanlılar
15. Orenburglular
16. Kırgızlar, Burutlar, Büyük, Orta ve Küçük orda [burada ilk adın doğrusu Kazaklar, Burutlar ise Kırgızlar'dır]
17. Nişe - novgorod Tatarları [günümüzdeki Gorki kenti]
18. Turan veya Sibiryâ Tatarları

Bunlardan üç kolun içinde gösterilmiş alt kümeler de vardır.

Khundoroflar (3.)'in şu dört yerdeki toplulukları biliniyor :

- a. Bucak, Basarabya'da
- b. Yedisân
- c. Yanboyuk [bunun doğrusu Yanbolluk olabilir]
- d. Kuban

Orenburglular (15.)'de dört topluluk gösterilmiştir :

- a. Ufalılar
- b. Neşçeryekler [başka adıyla Mişerler]
- c. Başkırlar
- d. Karakalpaklar

Turan Tatarları (18.) kolunda bir çok yöre nin toplulukları sayılmıştır :

- a. Turalılar (Turalıntı)
- b. Tobullular
- c. Taralılar (Tarais)
- d. Tomlular
- e. Oblular
- f. Barabalılar [doğrusu Barabalar]
- g. Yukarı Turlular
- h. Katerinenburglular [bugünkü Sverdlovsk kenti]

i. Çazlar (Tschazis)

k. Zeukhtinler (Zeoukhtines)

1. Yasaşni (Iassaschni?)

Mongol - Tatar ırkı (B.) toplu adı verilmiş ikinci alt - ayırımın içindekiler, yine cedveler birleştirilerek şöylece toparlanabilir :

1. Kızılyarılar [rusça Krasnoyarsk deniyor]
2. Demirciler [rusça Kuznetsk adı verilir]
3. Kaçınıflar (Kaçıntı)
4. Çulımlı
5. Teleütler, Telengütler
6. Kamasınıflar, Karagaslar

KÖNES AVI

Yazan : Erkan KAMİL

Sık baş vurulmayan ama meşhur bir deyimleri vardır Afşarların : «KÖNES AVI». Könes, köpek ile tazi birleşiminden doğmuş bir köpek türüdür. Könesler, ne tazi kadar çevik, ne köpek kadar kuvvetli ve cesur olurlar. Ağır hareketli ve uyuşukturlar. Ne baba, ne ana soyunun özelliklerini tam olarak almadıkları için ne sürü bekletilir bunlara, ne de av avlatılır. İşe yaramazlar yani. Fakat, av köpeği olmayan, tazi bulamayan avcılar, hava şartlarının av hayvanlarının kolay avlanmasına müsait olduğu günlerde (bilhassa bol karlı günlerde) bu könes cinsi köpeklerle çıkarlar ava. Könesin görevi vurulmuş, vurulmasa bile kaçacak halde olmayan avı alıp avcıya getirmektir. Ne tazi gibi avı kovalayarak tutar, ne de köpek gibi saldırıp tesirsiz hale getirir. Yaptığı iş son derece kolaydır. Bir başka deyimle «hazıra konar».

7. Turukhanlı
8. Yakutlar
9. Çuvaşlar

Bu ikinci alt - ayırım içindeki dört kolda ayrıca bazı topluluklar da bulunuyor. Kızılyarlılar (1.)'da iki topluluk gösterilmiştir :

- a. Soyotlar [doğru adı Tuvalar]
- b. Kangatlar

Demircili (2.)'de üç yörenin topluluğu bulunuyor :

- a. Tom yöresi
- b. Biy yöresi
- c. Kaça yöresi

Kaçınılılar (3.) koluna çeşitli topluluklar alınmıştır :

- a. Kaçınılılar
- b. Kuzullular [doğrusu Kızıllar olacaktır]
- c. Kaydunlular
- d. Sağaylar (Sagaisks)
- e. Beltirler

Kamasınılılar, Karagaslar (6.) içinde yedi topluluk adı veriliyor :

- a. Kistinli
- b. Tulibertli
- c. Abinliler [aslı Abalar]
- d. Yukarı Tomlu
- e. Biryüslar
- f. Saganlı
- g. Beltirler.

İşte Afşarlar, böyle bir halde bir kişinin barıramayacağı bir işi, tesadüflerin ve olayların yardımı ile başardıkları veya elde edebilmeleri imkânsız bir şeyi yine tesadüflerin ve olayların lehlerinde gelişmesi sonucu elde ettikleri zaman «KÖNES AVI» oldu, derler. Bu bir yerde kolay av anlamına gelir. Onlarda başarı, akıl, mücadele ve kuvvete dayanıyorsa başarıdır; yoksa, kara saplanmış kaçamayan bir tavşanı yakalamak yiğit avı değil «Könes Avı»dır.

«Könes Avı» deyiminin hikâyesi şöyledir.

Pınarbaşı (1) ve Uzunayla havalisinde (2) yerleşik Afşarlardan, Karamıklı (3) Afşarları beyi Hacı Bey'in dal boylu, gül yüzlü, ahu bakışlı, yeni yetme, güzelliği dillere destan bir kızı vardır. Bu kızın ününü duyan Yozgat çevresinde yerleşik Bozoklu (4) aşireti beylerinden Pehlivan- oğlu Abidin Bey, Hacı Bey'e dünür göndererek kızını ister.

Dünürçüler;

— Beyimiz Pehlivanoğlu Abidin Bey'e, kızını isteriz, derler.

Hacı Bey, işi kızına bırakır ve «o isterse olur», der. Oysa kızın gönül obadan bir Afşar yiğidiyle evlenmek, aşiretten dışarı gitmemektir. Cevabı, kesin ve kırıcı olur kızın, dünürçülere ve içlerinde bulunan Abidin Bey'e :

— Çölün tazısı, dağın cerenini alamaz, der (5).

Reddedilen dünür kafilesi ve Abidin Bey, kırgın ve kinli döner gider Bozoklu yurduna.

Aradan yıllar geçer, kız daha serpillip güzelleşir. Bir bakanın bir daha baktığı, görenlerin yüreğini yaktığı ve tüm Afşarların sevip kışkırdığı bir gözük kanlı bir tutup yakalanmaz ceylan olur. Lâkin Aşiretin üstüne bir kara bulut çökmüş, bey babasının başı Osmanlılarla derde girmişti. Tüm konar göçer halkla iskân mücadelesi yapan Osmanlılar, Karamıklı Afşarlarını da, yaylalarından söküp, Bozoklu yurduna sürgün eder (1848). Afşarlar ve içlerinde kız, gelip yerleşirler yıllar evvel kendini isteyen Abidin Bey'in topraklarına, Bozok'a. Sürgün nedeniyle arazilerini ve hayvanlarını kaybeden Afşarlar, yoksul, yorgun ve zayıf düşmüşlerdir. Afşarların bu güçsüzlüğünden faydalanan Abidin Bey, kızı

ARAŞTIRMALARI

yeniden ister. Kendi topraklarında çadır açmak zorunda kalan Afşarları çeşitli vergi, haraç ve kaba kuvvetle kızı kendine vermelerine mecbur bırakır. Ve alır kızı.

Zorla ve para gücüyle sahip olduğu Afşar Kızı'yla gerdeğe girdikleri, başbaşa kaldıkları ilk gece, Abidin Bey, Kıza yıllar evvelki sözünü hatırlatarak;

— Nasıl, der, çölün tazısı dağın cerenini alır mı imiş.

Kızın cevabı yine teslim olmaktan uzak ve yıkıcıdır.

— Ne bileydin, der, Afşar Kızı, ne bileydim, Karın çok yağışta KÖNES AVI olacağını, Könesin av alacağını, çeren avlayacağını!

«Könes Avı» deyiminin hikâyesi burda biter. Bu evlilik yüzünden Afşarlarla, Bozoklular arasında Osmanlı müdahalesini gerektiren uzun aşiret çatışmaları meydana gelmiştir. Bu bakımdan olayın devamını da nakletmek gerekir.

Abidin Beyin, böyle kaba kuvvetle ve para gücüyle Beylerinin kızına, Obanın sevgilisine sahip olması, diğer Afşarları kızdırır. Bu evlilik bir namus - şeref meselesi olur Afşarlar için. İleri gelen Afşar beyleri uykuyu döneği yitirmişlerdir. Öç için yanmaktadır hepsi de. Ve bir gün, karanlık bir gecede Bozoklu aşiretini basıp Abidin Beyi öldürürler. Afşarlarla, Bozoklular arasında büyük kavgalar çıkar. Gittikçe büyük aşiret çatışmaları. Devrin padişahı olayların tetikiki ve kavganın son bulması için bir miktar askerle bir paşa gönderir Bozok'a. Paşa, meseleyi anlamak ve aşiretleri barıştırmak için aşiret ileri gelenlerini bir araya toplar ve Abidin Beyi kimin öldürdüğünü sorar;

— Afşarlar öldürdü, der Bozoklular, kayınları öldürdü.

— İnsan eniştesini öldürür mü der paşa, böyle hadiseler ancak çingçenler arasında meydana gelir, bunlar çingen mi? yoksa, der.

Paşanın bu sözleri Afşarları kızdırır ve toplantıda bulunan Deştiye Afşarları beylerinden (6) Deli Aziz;

— Biz öldürdük, der, Abidini, biz öldürdük. Ve devam eder; şöyle cevaplandırır Paşa'nın sözlerini, yiğit ve asil bir soydan ve kim olduklarını anlatarak şirile :

Aslım Afşar kendim Torun soyundan
Ayrı düştüm aşiretten beyimden
Beşyüz atlı ile Pınarbaşından
Yola durup kervan alanlardanım (7).

Bize gelen B KİTAPLAR

● «FUAT BAYRAMOĞLU'NUN RUBAİLERİ». Sunuş yazısı Prof. Dr. Meliha Ülker Ambarcıoğlu tarafından yazılmıştır. Kitapta 100 rübai yer almıştır. Kapak, sayfa düzeni ve resimler Sait Maden tarafından yapılmıştır. Eserin sonunda bir sözlük ile her rübainin ilk satırına göre dizin verilmiştir. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Edebiyat Dizisi : 39. Eser, 19,5 X 13,5 cm boyunda, 75 yaprak (Sf. No. yok), 30 lira (İst. 1976).

● İsmail Hakkı Acar : «BİLMECE BİLDİRMECE». Başlıklar başlıklı önsözden sonra 1 — İnsanlar ve organlarıyla, 2 — Hayvanlar ve hayvansal ürünlerle, 3 — Bitkiler ve bitkisel ürünlerle, 4 — Tabiat ve tabiat olaylarıyla, 5 — Eşyalarla, 6 — Çeşitli konularla ilgili bilmecece verilmektedir. Yazarın kendi yayını. İsteme adresi : İ. Hakkı Acar, Cumhuriyet Ortaokulu Müdürü, Zara. 19 X 14 cm boyunda, 48 sayfa, 5 lira. Sivas, 1976.

● Varlık Yayınevi : «EDEBİYATÇILARIMIZ KONUSUYOR». Tanınmış 42 edebiyatçımızın hayat ve edebiyat alanındaki çalışmaları için sorulan anket sorularına verdikleri karşılıklar ve kendileriyle yapılan geniş kapsamlı konuşmalar. Fotoğraflarıyla. Varlık Yayınları, Faydalı Kitaplar : 171. Kitap, 16,5 X 12 cm. boyunda, 288 sayfa, 20 lira.

Çekilen sitemler tükendi bugün
Alırım mı sandı, şof Kozandağın
Bizler bir Bozkurtta, Bozoklu koyun
Ürkütüp sürüyü yiyenlerdenim.

Deli Azizim der, bilin mi bizi
Silinmez mevlânın yazdığı yazı
Bir dögüş olsa da sınısan bizi
Meydanda gardaşa kıyanlardanım.

- 1 - Pınarbaşı: Kayseri iline bağlı ilçe.
- 2 - Uzunayla: Pınarbaşı ilçesinde bir yayla.
- 3 - Karamıklı: Pınarbaşında bir Afşar köyü.
- 4 - Bozoklu: Yozgat'ın eski adı burada yerleşik Türkmen aşiretlerin adı ve ikamet ettikleri havallere.
- 5 - Kız burada, kendinin bir yayla, bir dağ çocuğu olduğunu. Abidin'in ise ovalı bir çiftçi olduğunu, kendini kovup tutamayacağını, yayla çocuğunun ovada eyleşemeyeceğini kasdetmektedir.
- 6 - Deştiye: Kayseri iline bağlı Sarız ilçesinin bir köyü.
- 7 - Silirin ilk ve başka dörtlükleri olabilir.

Kaybettiğimiz Bir Yazma ve Kitap Dostu :

RAİF YELKENCİ (1894 — 1974)

Yazan : Vecdi YARMAN

Antropologlar, insanlığın uygarlık aşaması için; Taş Çağı, Cilalı Taş Çağı, Bakır Çağı, Tunç Çağı gibi ayırmalardan söz ederler. Buna bir de kitap çağı eklenmelidir. Eğer kitap çağı olmasaydı insanoğlu yer çekiminin dışına çıkıp uzayın derinliklerinde dolaşamayacak, gökteki AY DEDE'mizi komşu kapısı yapamayacaktı.

Hiç kuşkusuz yeryüzünde ürünlerin en değerlisi, en yararlısı beyin ürünüdür. Ve bu ürün en biçimli, en kıvamlı olarak kitap sayfalarında konserve edilebilmektedir. Kuşaklardan kuşaklara bu kanal ile ijinin daha üstününe, güzeline daha bir göz kamaştırıcısına uygarlılar kavuşabilmektedirler.

Duygularımızı, düşüncelerimizi bilgilerle, deneylerle beyin teknesinde yuğurarak elde ettiğimiz birikimleri sayfalar arasına tümce ve sözcüklerle kompirime bir biçimde yerleştirmeye çalışırız.

Bu alanda bizden önce yol alanların bıraktıkları kalıtların en çok aranan, bulununca da olağan üstü sevincik yaratan araç ve gereçlerimizdir. Çoğu kez okullarımız, üniversitelerimiz bilim okyanuslarında ilerlememize yetmezler. Onları bize sadece bir dönem deniz fenerliği yapmakla yetinmiş olurlar. Ama kitaplıklar, büyük ve geniş okuma yerleri, ömür boyunca hepimizin yakıt ve azık depolarımızdır. Onlardan yararlanmak, aradığımız bilgileri ele geçirebilmek çabası içinde emendiğimiz olur.

İşte bugün şu yazımızın başlığına adını veren rahmetli RAİF YELKENCİ bu yolun gezgincilerine en kestirme yöntemlerle vakit kazandıran birer çok usta bir kılavuzdu.

Bayazit camii arkasındaki kitapçılar bölümünden çıkıp kapalı çarşıya girerken sol kolda; yol ağzındaki kitapçı dükkânının sahibi idi. O yalnızca kitap alıp satan bir esnaf, bir pazarlamacı sayılamazdı. Öğretme hastası, bilgi ve bilgin aşığı, bir cins kültür görevlisi, yüce düzeyde adanmış idi. Dar - tıksız iş yeri adeta üç katlı ve dopdolu ciltler mağazası, bonmarşesi idi. Meraklılar orada diz dize sıralanırlardı. Demli çaylar yudumlanırken konular alabildiğine derinleştirilir, koyulaştırılır, bilgi alışverişi en verimli bir kıvama gelirdi. Yaşlı - genç üniversite profesörleri, uzaklardan gelmiş bilim adamları bu kulübemsiz, fakat yüce kültür kulübünün tiryakileri,

gediklileri idiler.

Raif Yelkenci köşesinde acemice paketlenmişcesine yan otururdu. Ayaklarından birini hep altına alırdı. Öylece yarı bağdaş kurmuş halile kehrüba tesbihini şıkırdatırdı.

Beş vakit namazını kaçırmazdı. Koyu bir hanefti müslümanı idi.

1310 da Kandıra'da doğmuştu. Oranın yerlisi Hüseyin efendinin oğlu idi.

Peş iddiasız yaşardı. Kitap mağazasındaki bütün eş yazmaları ve gelip geçmiş nice niceleri sanki özlerini onda bırakmışlardı. Sorulan, arınan her ne idise, hangi kitapların kaçınıcı ciltlerinde olduğunu sağlık verirdi. Kaçınıcı sayfada olduğunu, kitabın künyesinin ne idüğünü belirtmeksizin konuyu değıştirmezdi. Prof. Süheyl Ünver'ler, Prof. Abdülbâki Gölpınarlı'lar, Rahmetli Fuat Köprülü'ler, Mükrimin Halil'ler, İbnül-Emin'ler, Kâzım İsmail'ler, Fahri Bilge'ler. Saymakla başa çıkılamayacak kadar tanınmış büyük insanlar, o bilim köşeciğinin üyeleri idiler.

Rahmetlide giyim, kuşam diye birşey yoktu. Ceketinde, pantolonunda ütü sıfırdı. Titizlik, tirindizlik kertesine varan temizliğinden ve enfiyesinden başkaca bir lüksü de yoktu. Alkollü içkilerden hiçbirini tanımamıştı.

İnsanın bunca küllüstür olmasına rağmen saygınlık kazanması, dediklerini dinletebilmesi; giyim - geyim yolu ile kendini tanıtmaya, etki yapmağa kalkışanlar için düşündürücü bir etken olmalı.

Dükkâncığının kapısı, bacası en soğuk kış günlerinde bile tan-ayaz açıktı. Ne soba, ne kalorifer. Ancak küllü pek boş bir mangal eksik olmazdı. Ama yine de uğrak vermesizsin edemezdik ve yanında bulduğumuz sürece hep mutluyduk. Duygu ve düşünce alışverişi insanlara sarayların saltanatlı salonlarında yan gelmenin iç genliğini veriyordu. Ve çünkü o yer ile sahibi birer bilgi gömüsü idiler.

Ne yazık ki; 1974 sonbaharında 8 Ekim 1974 günü Ramazan ayında aramızdan ayrılıverdi. Sonsuzluğa geçerken de Türk kitapçılığının, sahaf-ılığının geleneklerini bilgili ve sevgili çelebiliğini, alçak gönüllüğünü, beraberinde götürdü. Ölümünden evvel dükkânındaki son yazmaları, cöngleri Sahaflardaki arkadaşı İbrahim Beye devretmişti.

Raif Yelkenci geleneksel kitapçılığımız için

Ölümü Tarihinde Bir Dostunun Kalemliyle :

SON BÜYÜK SAHHAF RAİF YELKENCİ

Yazan : Reşat Ekrem KOÇU

Son büyük sahhaf Raif Yelkenci'nin şu geçen Ramazan içinde vefat etmiş olduğunu Sayın Kemal Elker'den öğrendim.

Oraltıncı Yüzyıl Türk Edebiyatı'nı temsil eden Bâki Efendi, kendine seslenerek «Ey Bâki, senin kadrin tabutun musalla taşına konulunca bilinecek.. Ve yâran, o tabutun önünde el bağlayıp saf saf dizilecekler..» demişti.

Dostluğa sadâkat ve vefanın, kadir ve kıymetin unutulduğu bir devirde yaşıyoruz gibi geliyor bana.

Arşivimde Mehmet Raif Yelkenci için pek az şey bulabildim. Hicri takvim ile 1310 yılında (miladi 1892—1893) Kandıra'da doğmuştu. Ölümünde 80—81 yaşında idi. Babası yelkenci idi, adı Hasan Efendi ve bu ad ona dedesinden kalmıştı, bilhassa Kefken Adası'ndaki odun kayıklarına yelken diker satarlardı. Soyadı Kanunu çıktığında Mehmet Raif ailesinin iş adını soyadı olarak almıştı.

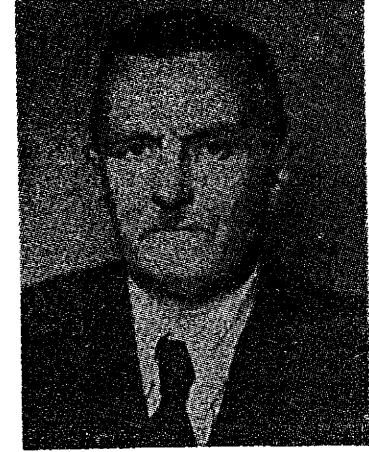
Küçük yaştan beri ayağı sakattı. 1905'de 12—14 yaşlarında İstanbul'a geldi, bir süre amcası Aziz Efendi'nin Beyazit Meydanı'ndaki küçücük kitapçı-tütüncü dükkânında çıraklık yaptı. Kitapçılığa hevesi o zaman başladı.

Birinci Cihan Harbi'nde ayağının sakatlığı sebebi ile silâhsız asker oldu, askeri hastahanelerde ve harbiye nazırlığında kâtiplik yaptı, terhisinden sonra da bir süre dördüncü sınıf kâtip olarak Harbiye Nazırlığında çalıştı.

1918'de bugünkü adı ve Çadırcılar Caddesi'nde, eski Sahhaflar Çarşısı'nda Şevki Efendi adında bir kitapçının dükkânını aldı ve ömrünün sonuna kadar 9 kapı numaralı o dükkânda kaldı ve o kitapçı dükkânını, ilk Türk matbaasının açılmasından önceki sahhaflık gelenekleri yaşatan bir sahhaf dükkânı yaptı.

Sahhaf ile kitapçı aynı şey değildir. Merhum hakkında duyduklarımı, bildiklerimi sıralı yazım :

canlı bir folklor olayı, dipdiri anıtsal bir gömütümüz durumunda idi. Yerinin doldurulabilmesi için O meyhanenin bekrileri, kimbilir, nice zaman bekleyeceğiz.

Raif Yelkenci'nin bir resmi

1. Nâdir bulunur kitapları erbâbına satardı.
2. Öyle bir kitaba muhtaç gençlere, bilhassa yüksek tahsil yapan gençlere ve öğretmenlere şüşilecek fiyat indirimleri yapardı.
3. Kocasından, babasından, evlâdından kalmış kitapları satmak durumuna düşmüş dullara yetimlere kitabın değerini verirdi.
4. Kendisi el yazması tarih ve edebî eserlerden güzel bir koleksiyona sahipti.
5. Birgün dükkânında bir hattatın bir kitap kopye etmekte olduğunu gördüm, «Tek nushadır, satmıyorum, bunu satmak için istinsah (kopya) ettiriyorum, hattatın ücretini kitabı almak isteyen zât verecek..» demişti.

Hayata bir mübarek Ramazan gününde vedâ eden Raif Yelkenci'ye tanıdan rahmet dilerim. Şimdi onu yakından tanımış olanlara soruyorum :

Yukarıdaki sözlerimde hatalar varsa lütfen düzeltiniz.

Ölümü sıralarında İstanbul'da nerede oturuyordu?

Nereye defnedildi?

(27.10.1974 Tercümanı)

Erzurum'un Söğütlü Köyünde :

7840

BALIKLI GÖL EFSANESİ VE NİYET KAYASI

Yazan : İsmet ALPASLAN

Solda Niyet Kayası, sağda alt köşede Balıklı Göl ve ziyaretçiler görülmektedir.

Söyütlü Köyü, bağlı bulunduğu Ilıca Bucığına 7 km, Erzurum'a 15 km. uzaktadır. Yaz mevsiminde piknik yeri olan burada, Urfa'daki İbrahim Peygamberin ateşe atılması sonucunda oluşan göle yakın bir özellik taşıyan, 250 m² ye yakın küçük bir göl vardır. Efsanesi oldukça ilginçtir :

Köyün batı ucunda bulunan göl, ilkin bir evmiş. Bir çobanın yaşadığı, kulübeye yakın bir ev. Çoban koyunları güder, hanımı da ibadetini yapar ev işiyle uğraşmış. Daha çocukları bile olmayan bu genç çift, çok dindar kişilermiş. Çobanın hanımı, o yaşa değin hiç bir erkeğe görünmemiş. Günün birinde, bir fakir gelip «Allah rızası» için ondan ekme istemiş. Kadın «Allah rızası» sözünü duyunca dayanmamış, fakire ekme ve bazı yiyecekler vermiş. Kocasını da ermiş kimse olacak ki, kadının namahreme görüldüğü ona âyan olmuş. Akşam eve gelince, kendisine söylemiş. Kadın olanları anlatarak, fakirin sadece elini gördüğünü belirtmiş. Çoban :

— Sen, madem Allah'ın emirlerine bu kadar uyuyor, o'nun gösterdiği yoldan ayrılmıyorsun; «Allah rızası» için kendini bu tandıra at!

Kadın, hemen kendisini yanmakta olan tandıra atmış. O anda, alevler yükselmekte olan tandir kuyusu, bir göl haline dönüşmüş. Buna dayanamayan kocası da atmış kendini peşisıra. İkisi birden, bu gölün içinde balık oluvermişler. Bugün gölde bulunan iki renk balıklar, o zamandan beri çoğalıp gelmişler. Kimse dokunmaz bu balıklara, daha doğrusu dokunamaz. Onları avlayan, pişiren, onlara zarar veren, mutlaka bulur cezasını. Bu yüzden kimse el sürmez onlara. Onlar da neşeli neşeli yüzer dururlar gölde, gün boyu.

Yaşlıların anlattıklarına göre, Ruslar işgal için buraya geldiklerinde, balıkları tutup pişirmeğe kalkmışlar. Tavada kızartırken, balıklar bir bir atlayıp göle düşmüşler. Göldeki bazı yerli balıklar, onların torunları olarak kabul edilmektedir.

Bir Araştırma ve Deneme :

ÇUKUROVA YÖRESİNDE HALKBİLİMİ ÜRÜNLERİ

Yazan : Efdal SEVINÇLİ

Türk Halk Yazınına ortaya çıkartan adsız ozanlara, yazarlara yönelik çalışmalara başladığımızda karşımıza bölgesel zenginliklerimiz çıkar. Bölgesel zenginliğiyle halk yazınına en büyük katkıyı da Çukurova yöresinin yaptığı, türlü yazınsal değerleriyle kendiliğinden belirir. Bu toprağın insanı, kadını erkeği, yaşayışını acısıyla, sevinciyle şiirlerinde, hikâyelerinde yansıtabilmiş güçlü varlıklardır görüşümüzce. Anadolu insanının sanatçı yönü, bölgesel nedenlerden, yaşayışlarının özgünlüğünden Çukurova insanında daha bir güçle ortaya çıkar.

AĞIT

Yazı dizimizin bu bölümünde, konumuzun ağırlığını Ağıt türüne yönelttik. Ağıt, Anadolu insanının yarattığı şiirler içinde en anlamlıdır. Çukurova yöresinden, çeşitli ağıtlardan derlediğimiz ağıtlar da, Anadolu insanının sanatçı kişiliğini dışarı vuran en güzel belgelerdir. Bu adsız ozanlar, şiirin içlerinde, kendi yaşayışlarında olduğunun ayrımını yapamayanlar, acılı günlerin, olayların etkisiyle sanatçı benliklerini

bir. Aynı bir rivayette ise, 30 - 35 yıl kadar önce pikniğe gelenler balıklardan pişirmişler. Dönüşte arabaları devrilmiş hepsi ölmüş.

NİYET KAYASI

Aynı gölün güney - batı kısmında niyet kayası vardır. Kayanın üzerinde belli yerler, niyet taşları yapıştırla yapıştırla aşınmış, belirginleşmiştir. Niyeti olan, abdest alıp niyetini tuttuktan sonra, oldukça dik olan kayaya demir para yüküklüğünde yassı taş yapıştırır. Şayet niyet kabul olacaksa, taş, kaya tarafından çekilir. Kabul olmazsa, taş durmaz ve yere düşer.

Bu niyet yerinde bazı geceler, mum yandığı olur. Beyaz cübbeli birisinin niyet yerinden çıkarak gölden abdest aldığı ve tekrar eski yerine gidip kaybolduğu da sık sık görülmüştür.

Şimdi; bilhassa yaz mevsiminde, koyunları otlatmaya götüren çobanlar, gölün ve niyet kayalarının yanından geçen «Koyun yoluna» gelince, efsaneleşen meslektaşlarını anar, acıyan bir gözle bakar, öyle geçerler. Bundan ötürü, Söyütlü köyünün çobanları hep içli olurmuş.

Bu efsane, 6 Haziran 1976 tarihinde derlenmiştir.

7841

ağıtta çok güzel, çok anlamlı olarak hiç zorlanmadan ortaya çıkartıverirler.

Eiçim olarak Türk Şiiri türleri belki ufak ayrılıklarla birbirlerinden ayrılırsalar bile, temelde, biçimce birbirlerini bütünlükler. Biçimden çok konu, şiirlerimizi kolayca birbirinden bizlere ayırır.

Ağıt adıyla tanımladığımız şiirler de, biçim olarak koşmanın, türkünün, destanın vb., ortak özelliklerini taşır. Ancak konu yönünden, bu türlerden kolayca ayrılırlar. Her ne denli araştırmacılarımız Ağıt türünü Destan türüne, çoğunlukla da Türkü türüne bağlamaya çalışırlarsa da Ağıt, başlıbaşına bir türdür görüşümüzce. Uzunluğuyla destana yaklaşan, lirizmiyle türküyü birleştiren ağıt, genellikle dördüklük sayısı bakımından türküden uzun, destandan kısa olur. Ağıt, destanın toplumsal bağına göre daha kişisel bir tür olmasına karşın, yine de topluma yönelik kişisel sorunlar olarak özgünleşir. Türkülerde topluma yönelik söyleyişlerin varlığı yadsınmazsa da, kişisellik daha ağır basar. Gerçekte türkü türünün bütün olarak değerlendiriliş güçlükleri arasında, konu, biçim ayrılıklarının çokluğu, türkülerin karışık, kurallara bağlanması zor bir tür olmasını sağlar.

Konusunun içtenliğiyle diğer halk şiir türlerinden daha doğaç yapıları olan ağıt türü, yalnız bir halk şiiri olarak değer taşımaz. Bizler halk ürünlerinin tümünün toplumbilim ve budunbilim için araştırma yönünden değer taşıdıklarını biliyoruz da, ağıt, bu bilim dalları için, görüşümüzce, bölgesel değerleri, inanışları, çözenleri, gelenek ve görenekleri, acılar karşısındaki duygusal davranışların dışı vurulmasını kolaylaştırması, iletmesi bakımından önemli bir veridir.

Ağıt, sevilene seslenir. Az öncesine değin aralarında olan ergen yiğidin, güzel kızın bir hastalık, bir çatışmayla ya da geri dönüşüne olanak verilmeyen bir yere gitmesi sonucu yapılır. Ağıt yakın ağıtçılar, Çukurova yöresinde çoğunlukla kadınlardan oluşur. Hatta bu yörede ağıtçılık bir meslektir del Ölüm olunca, ölünün yakınları, içlerinde, acılarını ağıt biçiminde söyleyecek, yakacak birisi olmazsa, ağıtçıları tutarlar. Tutulan ağıtçı ölen kişiyi tanımıyorsa, kişiliği hakkında bilgi edinir ve acıyı belirtici bağışlarla, çevreyi coşturucu söyleyişlerle ağıt

yakar. Bu türden ağıtların doğal yapıya ulaşmadığı kolayca söylenebilir de, Çukurova'da ağıt yaktırmak, söyletmek de bir gelenek olmuştur bugün. Bu sözlerimizi çevre izlenimlerimizle örnekleyerek belirleyelim. Ölünün yakınları, cenazenin kaldırılışından sonra yapılan söyleşilerde, yavrularını, canlarını ağıt yaktırarak toprağa vermiş oldukları için bundan gurur duyarlar, övünürler. Bu bölgenin insanları, ağıt yakmayı, ölüm olayına bağlı bir işlevmişcesine, onu yapmak zorundaymışlar gibi bir duyguyla değerlendirirler ve ağıt yakarlar, yaktırırlar..

Ağıt yakma işi, genellikle ölüm anında ya da dinsel tören hazırlıkları sırasında yapılırsa da, eğer ölüm, örneğin bir hastahane de olmuşsa, ölünün yakınları, ağıtlarını daha hastahane de yakmaya başlayarak cenazenin eve götürülüp oradan gömülmesine ve acıya alışkanlığın başlangıcı günlerde sürdürülür. Sevilen kişi için yakılan ağıt bir tane de olmayabilir. Bir anda iki ağıt (daha da fazla) ağıt yakabilir.

Ağıt, yakılışı sırasında, ağıtçının işleniş biçiminden da genellikle bir düzen gösterir. Ağıttaki bu düzen, ağıtçının ustalığını yansıtır da, konuya girişi, giderek konuca gelişmesini ve şiirin daha canlı olmasını sağlar.

Ağıt, yakılışı sırasında, ağıtçının söylediği sözlerle eklediği çağırışlarla, bağırışlarla daha acılı olur. Çukurova yöresinde, ağıtçı, dörtlük dörtlük söylediği ağıtı içinde, her iki dizede bir durup daha coşkunca bağırır, haykıra haykıra ağlar.

Şiir hakkında zerrece bilgisi yok görünen Anadolu insanı, bilhassa kadını, ulusumuzun kökeninden gelen şiirsel yapısıyla ağıt yakarken ulusal şiir birimiz dörtlüğe de şaşılacak biçimde sadık kalırken ulusal ölçümüzü de kolay kolay şaşırmaz.

Kimi süre kızdığımız, bağırduğumuz, kimi süre de öpüp koklayarak bağırımıza bastığımız «canımızın» elimizden göz göre göre gidişini görmenin verdiği acıyla içimizden püskürttüğümüz ağıt, içtenliğimizin her yönünü yansıtır. Bu içtenlik içinde, ağıtçı, yavrusu, yakını için duyduğu her tür duyguya şiirinde yer verir. Bir yerde çok kısa süre içinde, bilinmeze, sonsuza gidene, tek yönlü son bir söyleyişi yaparken ağıtçı içini boşaltır. Ölümün, gelişinde yaş sırası izlemesi, bugün acıya alışkanlığı daha kolay sağlar. Böylesine ölümlerde acının varlığı yadsınmaz, ancak yaşama doyulmasa da, kişilere verdiği duyguyla ölüm, varlığımızda daha az acıma-

lı bir duyguyla yerini alır. Fakat daha gelin olmamış, yüzüne düzgün sürmemiş genç kızın, muradına varamamış gelinin, tüyü bitmemiş delikanlının ölümü, ağıt yakmayı daha çok yaratan bir durumdur. Anasına, babasına doyamamış, yavuklusuna varamamış gençlerin ölümü sırayı yaşca bozar, bu erken gidiş çok kişinin başını yakarken onun yerine gitmeyi düşleyenler de ağıtlarda duygularını dile getirirler.

Gerçek duyguların anlatılışındaki içtenlik, acıcılık (lirizm), ağıtın bütünüdür kapsar. Ancak bu acıcılık, bir yerde türkünün, koşmanın, semainin acıcılığından uzak, buruk, iç yakıcı bir lirizmdir. Ağıt, diğer türlerimizden - bir yerde destandan konuca ayrı-duyguların verilmesi bakımından daha bütündür. Bu şiirlerde hemen hemen bir tek -mani gibi- doldurma dizeye rastlanmaz. Söylencekler, dolaştırılıp benzetmelerle kolay kolay süslenmeden, dilin ucuna geldiği gibi söylenir. İşte bu hemen dilin ucundan geldiği gibi söylenen spontane, doğaç yapılı şiir de, diğerlerinden daha içten olurken, benliğimizde acılı, buruk, unutulmaz izler bırakabilir.

Buraya dek yazdıklarımıza biraz daha açıklık getirmek için, yazımızı örneklerle sürdürülim. Ve ilk örnek olarak Ceyhan'ın İsalı köyünden derlenen (*) konusu ilginç bir ağıtı görelim; Ağıt, gelinlerinin genç yaşında ölümü üstüne, gelinin eşinin halasına yakılmıştır.

OSMAN AĞANIN GELİNİNE AĞIT

Kaşı kara, gözü kara ooy! ooooy!
Benleri var sıra sıra ooy! ooy! ooooy!
Sen cahildin gelince(ğij)zim ooy! ooooy!
Yerine kaynayan öle ooy! ooy! ooooy!

Yüksek kaldırım salını
Gelsin görünüşü görünüşü
Mirazını da alamamış
Osman Ağanın gelini

Alnında gazi düzülü
Ardı ufacak kuzulu
Mirazını da alamamış
Bahtı karalı yazılı

Beşikte ağlar kuzular
Yel estikçe çam sızılar
Su istemiş de vermemiş
İmanı büyük yazılar

Bu gelini tamidin mi
Alnına da kesmiş kekil
Akranları hep toplanmış
Hepsine de verir akıl

ARAŞTIRMALARI

Alnında da kara kaşlar
Kıvrır kıvrır uzun saçlar
Gelin kızım marifetli
Ağ elleri kına işler

Arkasında çifte belik
Pembe yanakları soluk
Kadersiz bu gelinin
Kocası askerden gelik

Boyu uzun beli ince
Dilim lal oldu duyunca
Kurban olduğum Allahım
Nasıl kıydın sen bu gence (**)

Her dörtlüğüyle belleklerimizde nicedir duran kaynana - gelin ilişkilerinin olumsuz yönüne de vura vura gelişen bu güzel şiir, gelinin övülüşüyle başlıyor, tabutunun bile yüceltilmeye çalışıldığı dizelerden sonra, gelinin takılarında, yavrularından söz edilerek ölümün erken yakalandığı güzel gelin bilizere tanıtılıyor.

Ağıtlar incelendiğinde, genellikle dörtlüklerin ilk iki dizelerinde betimleme yapılırken son iki dizelerinde ise, dileklerin, yerine getirilememiş isteklerin yansıtıldığı görülür. Gerçekte yakılışı sırasında bile ağıtın dörtlüklerinin iki ayrı ikilidize (beyit) durumunda söylendiği görülür. Ağıtçı bir yandan ağlarken her dizenin sonunda, ağlatıcı, iç yakıcı sesler çıkartıyorsa da, her ikili dize sonunda da daha uzun süre durarak ağlayıp bağırışlarla ve çığırışlarla ağıtını geliştireci gücü kendinde toplamaya da çalışır. Ağıt söylerken her ikilidizede durup daha çok ağlamak kuraldır bir yerde Çukurova yöresinde.

Yazımızın içinde de belirttiğimiz gibi ağıtların Budunbilim (Etnoloji) yönünden de ayrı değerlendirilimleri olacaktır. Biz sözlerimizi, örnek ağıtımızın, ulusal biçimimiz olan dörtlüklerle, 4 + 4 = 8 durak ve ölçüsüyle yazıldığını belirterek bitirirken, elimizde yayınlamaya örnek ağıtların bulunduğunu da bildiriyor, yazımızı, bir ağıtı daha tanıtarak şimdilik noktalyoruz.

KIZININ ÖLÜMÜNE BİR ANNENİN YAKTIĞI AĞIT (***)

Hasta(ha)nenin taşları
Çatık Em(1)ne'nin kaşları
Şimdi eve varınca
Ne der bunun kardaşları

Kadını alayım Sıddık, (Sıddık)
Biz bu işi devre tutduk
Hatice evde dururken
Emine'mi gelin etdik

Sabahınan tan yüzüne
Vurdum dizime dizime
Evini yükletmiş gider
Ne diyeyim ben kızama

Mezarına bayrak diktim
Görmedin mi kız halası
Emine'mi gelin ettim
Daha Allah'ın sabası

Gaşmerden fistanlık aldım
Daha dikip de glymed
Emine'mi gelin verdim
Daha güveysi gelmedi

Hastanenin kapısında
Delolmuş bunun anası
Emine'mi gelin verdim
Çalgısız yandı kınası.

(*) Ağıt, Adana Erkek Lisesi'nde öğrencim olan Durmuş Ali Seval tarafından yazıya geçirilmiştir. Ağıt, doğrudan kendi köylerinden olan -hala- Ayşe'nin dinlenmiş. Yeri gelmişken folklor derlemelerinde bana yardımlarını esrigemeyen Erkek Lisesi'ndeki bütün öğrencilerime teşekkürü bir borç bilirim.

(**) Her dörtlüğün dizelerinin karşısına birinci dörtlüğün dizeleri karşısına konan, söyleyişi belirten sesler eklenir.

(***) Ağıt Yumurtalık ilçesi Yumurtalık köyünde Fatma Soydağ'dan derlenmiştir. İlk kez Adana Devlet Hastahanesi önünde yakılan ağıt, köyde tarafımızdan yazıya geçirilmiştir. Ağıtın kimi dörtlüklerinde ölçü yanlışlıkları görülse de şiirin acıcılığı bu uyumsuzluğu kapatır. Bir önceki ağıtın dizeleri sonunda bulunan söyleyişi belirten sesler bu ağıtımızın dizeleri sonlarında da vardır.

SÖZLÜK :

Sal : Tabut, Miraz : İstek, murad. Gazi : Bir altın türü. Kekil : Alına düşen saç. Belik : Saç örgüsü, pelik. Gelik : Gelir, gelecek anlamlarında. Lal : Dilsiz. Kada : Bela, Devre : Yanlış, ters-Sabi : Yavru, sabi. Gaşmer : Bir tür kumaş, kaşmer. Delolmak : Delirmek.

ÇUKURÖREN KÖYÜNDE MADDİ HAYAT

- I -

Yazan : Necip ALTINIŞIK

Esas konumuza geçmeden önce Çukurören hakkında genel bir bilgi verelim. Çukurören Köyü Ankara ilinin Güdül İlçesine bağlı, Güdül - Ankara ana yoluna 7 km. ilçeye 10 km., ilçenin güney - doğusunda, etrafı dağlarla çevrili olup arazisi engebeli ve dağlıktır. Bir derenin iki yakasında kurulmuş bir Türk Müslüman Köyüdür.

Köyün isminin nereden geldiği hakkında Öğretmen Yusuf Yılmaz'ın anlattığı rivayete göre, zamanın valisi köye gelmiş ve üç gün kalmış, köyün bir ucunun haberi olmamış, tekrar gelişinde köyün diğer kısmına misafir olmuş. Ve burası çok viran olmuş demiş, ismi Çokviran olarak kalmış. Sonra Çukurviran olmuş, yeni ismi ise Çukurören'dir.

Yüzölçümü 25 km², 1965 yılı nüfus sayımına göre 125 haneli olup 347 kişi yaşamaktadır. 347 kişinin 181 i kadın 166 sı erkektir. Çeşitli zamanlarda 25 ailenin Ankara'ya gitmesiyle köyün nüfusunda büyük bir azalma olmuştur. Aileden ayrılan yeni evlenmiş gençlerin çoğu Ankara'nın Sincan ve yöresinde toplandığını, fabrikalarda işçi ve memur olarak çalıştıklarını (Köyü sık sık ziyaret ettiğim günlerde, dışarıdan köye gelenlere sorduğumda) öğrendim. Erkeklerin çalışmak için dışarıya gitmeleri, köyde kadın sayısının erkeklerle oranla fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

Köyün kuruluşu hakkında (araştırma ve soruşturmamıza rağmen) kesin bir bilgi edinemedik. Köyün içerisinde 3 m boyunda sütunlar, sütun başlıkları, üzeri haç işaretli taşlar ve küpler görülmekte ve bulunmaktadır. Bu belgeler köyün eskiden de bir yerleşme yeri olduğunu kanıtlayabilir. Ayrıca köyde ihtiyarların söylediğine göre : Bir Aslan heykeli bulunmuş (Kızılcıhamam İlçesine satılmış). Bu heykelin yanında köylüler bir asır önce kurban keserlermiş ve taşın arasından çocuğu olmayan kadınlar geçermiş. Köyün 5-6 asır önce kurulduğunu söyleyenler de var.

KÖYÜN EKONOMİSİ :

ÇİFTÇİLİK : Köye ilk gelenlerin ormanları yakarak tarla açmak suretiyle karasabanla ziraat yaptıkları bazı kimseler tarafından söylenmekte-

dir. 15 yıl önce ormandaki meşe ağaçları yakılıp elde edilen kömürü Ayaş ilçesindeki kamu kuruluşlarına sattıkları olurmuş. Köyün gelir, çiftçilik, hayvancılık, bağ ve bahçeciliğe dayanır. 93 aile rençberlikle uğraşmakta, arazinin % 44 ü tarla (12720 dönüm), sadece tapuda kayıtlı 5262 dönüm arazi vardır. Bununda hepsi ekilmektedir. Buğday, arpa, fiğ (yem çeşidi), nohut, mercimek, kıyman (taneden yemeği yapılır) ziraatı yapılmaktadır. Daha önceleri darı (haşhaş) ekerek, afyondan her yıl 15 - 20 bin lira para alırdık, darısından şıngın yağı çıkarır, ayrıca afyonundan da faydalanırdık diye dert yandı köyün ileri gelenleri.

Ekilip biçilen tarlalar köyün etrafında toplanmış olup tarla karasaban ve pullukla sürülür. Köyde 20 pulluk, 49 saban vardır. Ayrıca yeni alınmış Hüseyin Sözene ait bir traktör var.

Buğday ekilen tarlalar önce aktarma (tarlanın sürülmesi) yapılır. Ve buğday tarlaya atılmadan önce evden abdesli çıkılır. Tarlada iki rekât namaz kıldıktan sonra «Kara öküzlerin emeğini boşa giderme yarabbi» denildikten sonra tohum tarlaya atılır. Pulluk at ve katırla, saban ise öküzle çekilir. Buğday, arpa sonbaharda, diğerleri ise ilkbaharda toprağa atılır. Biçme zamanı Temmuz ayında başlar, orak ve tirpanla biçilen ekin ve arpa yumma (1), deste (2) şeklinde toplanır. Toplanan sap kağı ve at araba sıyla harmana taşınır. Harmanda düvenle olgun şekle gelinceye dek sürülür ve bir yere toplanır. Bu yığıntıya köyde öbek ismi verilir. Öbekleri yığma işi yaba ve ayalama ile yapılır. Hafif esintili havada öbek birkaç erkek tarafından yabalarla savrulur. Tane ve saman kısmı ayrılır, taneli kısma çeç denir. Çeç kalbur ve çinevür (kalburun büyüğü) le çalkaladıktan sonra temizlenen taneler şinikle (3) ölçülür ve çuvalara konur. Evlere taşınan hububat hambar (tah-ta ambar) ve gandıla (4) konur.

Mercimek, nohut, fiğ gibi mahsüllerin boy-ları kısa olduğundan elle yolunur. Mercimek ve nohudun tanelerini kabuklarından ayırma işlemi, ağaç sopalarla dövmek suretiyle olur. Harmanda çeçi çalkalarken bir takım uygulamalar görülür. Şöyleki : Yere çul serilir, ortasına birer adet taş, toprak, tezek konur. Sonra üzerine

ARAŞTIRMALARI

çeç çalkalanır. Mahsül taş, toprak ve tezek (güpre) karışımından meydana geldiği için böyle bir uygulama yapılır. Bir de çeçi çalkalarken üzerine kalbur konmaz. Bereketinin kaçacağına inanılır.

Köyde bir traktörün bulunduğunu söylemiş-tik. Traktörün sahibi Hüseyin Sözen köyün en zengini, 150 dönümden 20-30 ton arasında buğ-day kaldırdığını bizzat kendisi söyledi. Tarla ve harman işlerini traktörle yapmaktadır. Hüseyin Sözen'in güzel bir buluşuda var, iki düveni tek düven haline getirmiş, hayvanla iki günde sürülen harman işini o traktörle bir saatte yapmaktadır. Köyün ikinci zengini Halim Aydın 100 dönüm tarladan 15-20 ton buğday kaldırmakta, Hamza Yurttaş ise 10 ton civarında buğday kaldırmaktadır. Buğday sahasının verimi bire 6-15 arasında değişmektedir. Arazi tamamen kurudur. Sadece derenin akan su ile bahçeler ve bağların bir kısmı sulanıyor.

Kaldırılan mahsülün fazlası Güdül pazarında ve Sincan Köyü Toprak Mahsulleri Ofisine satılmaktadır.

Güdül ilçesi Ziraat Teknisyen'liğinden alınan resmi bilgiye göre :

Çukurören köyünün ekilen

Buğday sahası	1500 dekar
Arpa	500 "
Fiğ	125 "
Bostan	50 "
Bağ	90 "
Sebzelik	30 " dir.

Köy İşleri Bak. Envanterlerdeki kayıtlara göre :

Dönüm	Aile sayısı	Toplam dönüm
0-10	9	60
21-25	8	150
26-50	21	830
51-75	12	770
76-100	4	360

Tarlaya tohum elle saçılmak (atılmak) tadır. Eskiden kimil denilen bir böceğin tarladaki ekine zarar verdiği de yaşlılarca söylenmektedir. Yağmur bu yıl (1967) yağdığı için yağmur duasına çıkmadık şeklindeki ek bilgileri de (kendileriyle ilgilendiğimiz yaşlılardan) alabildik.

BAĞ VE BAHÇE DURUMU : Bağların 90 dekarlık araziye kapladığını daha önce söyledik. Köyden Mustafa Yılmaz ve Mustafa Bülbül kayısı, vişne, kiraz, gibi meyvaları Ayaş ve Güdül pazarında satmaktadır. Bu kimselerden başka meyve satanın olmadığı da yaşlılarca söylenir. Bu bakımdan meyvacılık yok denecek kadar azalmıştır.

Sebze yetiştirilen bahçeler derenin iki yakasında 30 dekarlık bir sahayı kaplar. Derenin akan su ile bahçeler sulanıyor. Sebze ancak bir ailenin yeme ihtiyacını karşılayacak kadar olmaktadır.

Sebze ve meyvacılık köye gelir getiren bir ürün değildir.

Köyün dere boyu kısmında birkaç kişinin söğüt ve kavaklığı vardır. Söğüt ve kavak ağaçları evin yapımında kullanılmakta, başka köylere de satılmaktadır. Bir kavak (1967 yılına göre) 200 - 300 lira arasında gelir sağlamaktadır.

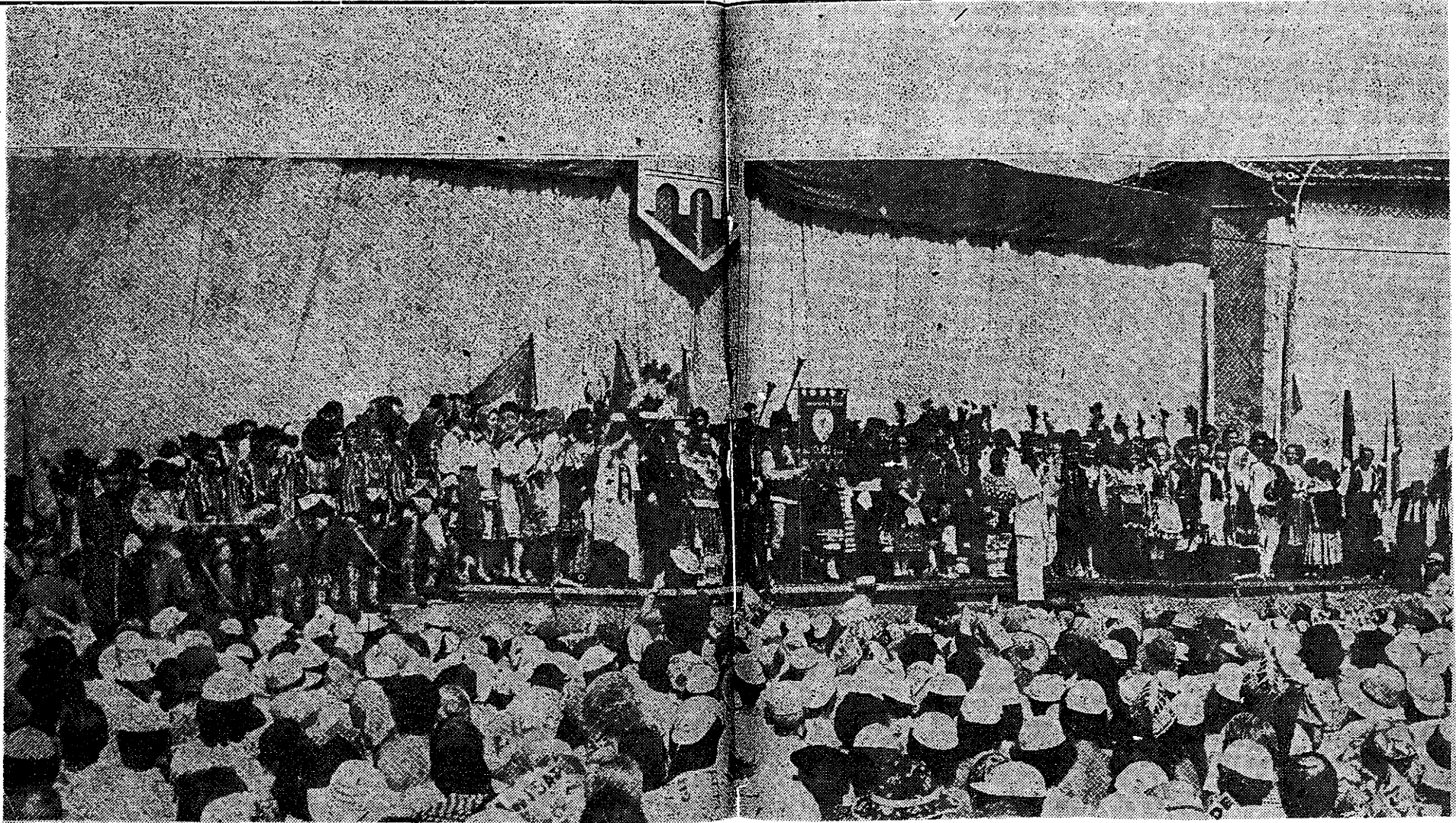
Çukurören'de ekilebilir arazisi olan ailelerin araz ve gereçlerinde eskiye göre bir yenileşme görülür. Ayaş ve Güdül ilçeleriyle bilhassa hafif el sanatların büyük gelişme gösterdiği Bey-pazarı ilçesiyle devamlı ilişki durumunda olmaları tarım aletlerinde yeni bir gelişme görülmesine neden olmuştur. Orak yerini tirpana, kağı yerini dört tekerlekli at arabasına bırakmıştır. Karasaban bir çok ailelerce terk edilmiş, yerini pulluk almıştır. Tirpanın köye girmesiyle, tarım alanı az olan ailelerin erkekleri dışarıya işçi olarak gitmeye başlamışlar, böylece tirpan işçiliği doğmuş. Traktörün köye girmesiyle tarım işlerini kolaylaştırmış, ve taşımacılığı ileletmiş ve düzenli duruma sokmuştur. At arabası ve traktör taşımacılığı kolaylaştırdığı gibi ürünleri dışarıya satmada, ticari ilişkileri hızlandırmıştır. Sözü ettiğimiz köyde yenilikleri köyün maddi yapısında olduğu gibi sosyal ve kültürel yapısında da etki yapacaktır.

(1) Biçilen ekinin kök kısmı dışarıda kalmak üzere daire şeklinde yığılması.

(2) Ekinin birer kucak halinde tarlanın ortasına konulmuş şekli.

(3) 8 kg. mahsül alan, saçtan yapılmış yuvarek ölçü kabı.

(4) Gandil: İnce ağaç kabuklarından örülmüş büyükçe bir sepet.

Bakırköy Halkevi Türk Halk Oyunları Topluluğu, katıldığı 1970 Uluslararası Confelon, Halk Oyunları Festivali'nde diğer ülkelere ait gruplarla seramoni esnasında sahnede toplu olarak görülüyor...

TÜRK HALK DANSLARI TOPLULUKLARIMIZ OYUNLARI VE GİYİMLERİYLE DIŞ ÜLKELERDE BÜYÜK İLGİ GÖRÜYOR

Yazan : İhsan HİNÇER

1900 lerden buyana ilkokul, ortaokul ve lise beden eğitimi programlarımıza sokulan Batı'nın ulusal oyunları olan kadriller, polkalar, rontlar, silkinip kendimize geldiğimiz 1945 lerden sonra yavaş yavaş okullarımızdan kovulmuş, daha son-

ra da, Türk Ocaklarının, Halkevlerinin ayakta tuttıkları kendi ulusal oyunlarımız, çeşitli kuruluşlar, dernekler, bankalar ve resmi müesseselerle kişisel çabalarımız sonunda onların yerini almıştır.

Önceleri Dışişleri, Millî Eğitim ve Başbakanlık Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü'nün yurt dışındaki festival ve yarışmalara yılda bir veya iki kez gönderdiği Ulusal Halk Oyunları Ekspediyelerimizin, yurt dışı gösterileri aynı resmî ku-

ruluşların, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ile Yüksek Tahsil Öğrenci Derneklerinin ilgileri üzerine her sene gittikçe yoğunlaşmıştır. Sonunda halk oyunlarımıza gösterilen ilgi artıkça özel ve çeşitli halk oyunları dernekleri kurumuş, ilkokul-

larımızdan, liselerimize, yüksek okullarımızdan Gençlik ve Spor Bakanlığı Kültür Merkezlerine kadar bütün kuruluşlar Halk Oyunlarımızı geniş yer ayırmıştır.

Giderek çocuklarımız ve gençlerimiz Halk Oyunlarımızı hem gösteri, hem spor değeri bakımından, hem de kendi kültürlerinin bir vazgeçilmez parçası olarak benimsemişler, hemen bütün bölge oyunlarımızı yöresel özellikleriyle eksiksiz oynamayı başarmışlardır. Bu suretle, bir Antepi Erzurum Barını, bir Bayburtlu bir İzmir Zeybeğini, bir Karadenizli bir Silifke Oyununu cınayamaz, bir Konyalı bir Van Halayını çemez, görüşü geride kalmıştır. Bu toprağın çocukları, bu toprağın her bölge oyununu, o bölgeye ait olursa olsun evinde, okulunda, Radyo, Televizyon'da okuyup çaldığı gibi oynamasını bilmiştir.

Son yıllarda yurt dışından Türk Halk Oyunları Grupları, öze ve resmi kuruluşlar aracılığıyla dünyanın dört bir tarafına çağırılmış, çeşitli fırsat ve imkânlarla gittikleri Uluslararası Festival ve Yarışmalarda oyunlarının zenginliği, kıyafetlerinin çeşitliliği, müzik âletlerinin ve melodilerinin özelliği ve temsil varlıklarıyla geniş ilgi toplamışlardır. Diyebiliriz ki, Halkla ilişkiler Müessesesini en geniş çapta Halk Oyunlarımız aracılığıyla gerçekleştirmişler, dünyaya Türk Kültürünü ve Uygarlığını tanıtmak olanağını bulmuşlardır.

Geçen yıllarda Japonya'dan Kongo'ya kadar davet olunarak düzenlenen Halk Oyunları Festivallerine katılan Gruplarımız, bu yıl da çeşitli Halk Dansları Festivallerine ve Yarışmalara çağırılmışlardır. Topluluklarımızın bir bölümü Dışişleri, Gençlik ve Spor, Çalışma ve Turizm - Tanıtma Bakanlığı yardımıyla, bir bölümü de kendi dar bütçelerini zorlamak suretiyle bu davetlere katılarak, memleketimizi temsil etmişlerdir. Basit bir hesapla 1976 yılında yurt dışına çıkan ve memleketimizi temsil eden Halk Oyunları Topluluklarımızın sayısı 50 yi aşmaktadır. Dans sanatçısı sayısı ise 2500 e yakındır. Bunlar, birer kültür elçisi olarak bizi tanıtmışlar, sevdirmişler, yurdumuz hakkındaki ilgi uyandırmışlardır. Bu ilgi sonucunda yurdumuz binlerce yabancı tanımış, hatta ziyaret etmiş veya etmeye karar vermiştir. Bu bakımdan Halk Oyunları Topluluklarımızın Türk Kültürü konusunda yaptığı tanıtma görevi çok büyüktür. Bunun küçümsememesi veya

görmezlikten gelinmemesi gerekir.

**

1976 da yurt dışında yapılan Uluslararası Halk Oyunları Yarışmaları'na katılan ekiplerimizin ve katıldıkları yarışmaların adları ve yerleri şunlardır.

1 - İstanbul Bursa Kibç - Kalkan Ekibi, İngiltere'de Galler Bölgesi'nde L'angollen'de yapılan Uluslararası Müzik ve Halk Oyunları Yarışmasına katılmıştır. Yarışma 6-11 Temmuz 1976 da yapılmıştır. 19 ülkenin katıldığı bu büyük yarışmada Grubumuz 3. olmuştur.

2 - Her yıl Danimarka'da Kopenhag'da yapılan Uluslararası Yarışmalı Gençlik Festivali'ne ise Bakırköy Anadolu Turizm Derneği iştirak etmiştir. Temmuz 1976 sonunda yapılan ve bir hafta süren Festival'e iştirak eden gruplar arasında Topluğumuz 6. olmuştur. gerek diğer grup elemanları, gerekse Kopenhag halkı ve işçilerimiz tarafından büyük ilgi görmüştür.

3 - Geçen yıl Türk Halk Bilgisi Derneği ile Milliyet Gazetesi tarafından organize edilen ve 4 ilise ekibinden oluşan Topluğumuzun birinci geldiği Uluslararası Dijon Bağ Bozumu Halk Oyunları Yarışması'na bu sene İzmir Kathod (Karşıyaka Türk Halk Oyunları Derneği) Topluğuna katıldı. Yarışma 2-12 Eylül 1976 günleri arasında yapıldı. Kathod Topluğuna Jüri kararı ile Yarışma 2. si oldu.

4 - Yine aynı tarihler arasında her yıl Polonya'nın Zakopane şehrinde 2-12 Eylül günleri arasında Uluslararası 9. Dağ Oyunları Yarışması yapıldı. Bu yarışmaya, İstanbul (Kadıköy) Turizm Folklor Derneği Ekipleri katılarak, hem Polonya Basını'nın 1. lik ödüllü olan Çınğıraklı Altın Baltayı, Hem de Jüri'nin (Dışişleri Bakanlığımızca Türk Jüri Üyesi gönderilmediği halde) eksik puana rağmen 2. lik ödüllü olan Gümüş Baltayı aldı. Bu suretle 1976 daki Uluslararası Yarışmalarda en büyük ödüllü kazanmış oldu.

**

Yarışmalar dışında da Türk Halk Oyunları Topluluklarımız Yurt dışındaki çeşitli Festivallerde ve özel gösterilerde oyunlarımızı tanıttılar. 1976 yılı başında 1-7 Şubat arasında Gençlik ve Spor Bakanlığı İzmir Gençlik Kültür Merkezi Ekipleri, Viyana'da Unesco ile gençlik kuruluşları tarafından hazırlanan Gençlik Folklor Şenliklerine katıldı. Bu yıldık Şenlik Türk Haftası olarak kutlandı.

Şubat ayı Halk Oyunlarımız bakımından hareketli bir dönem oldu. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın işbirliği ile Ankara Hoy - Tur, Hamoy, Aftud Halk Oyunları ve Türküleri Toplulukları, Batı Almanya'da Münih'te düzenlenen 7. Uluslararası Bot - Karavan ve Turizm Fuarı Şenliklerine, Fransa'da Paris'te kutlanan I. Uluslararası Turizm ve Seyahat Haftası programında yer aldılar. Çeşitli yörelerimizin oyunlarını oynadılar. Büyük alaka çektiler. Bunların yanında Turizm yemekleri ve el sanatlarımız da gözler önüne serildi.

1976 yurt dışı gösterilerimizin en ilginç, Fotem'in bir ay süren Amerika Birleşik Devletleri ülkesine yaptıkları Halk Oyunları Gösteri Turu oldu. İstanbul Folklor ve Turizm Eğitim Merkezi'nin bu gezisi 9 Nisan 1976 da başlayarak 8 Mayıs'ta sona erdi. Ermenilerin çıkardığı bazı olaylara rağmen Californiya'da Pasadena ve Beverly Hills ile Massachusetts'te Boston gösterileri hariç, New York, Washington, Philadelphia, Buffalo (New York), Springfield (Ohio), Columbus, Detroit, Chicago, Milwaukee, Denver, San Francisco, Oakland, Tucson, Dallas, Austin, Kansas City, Toronto (Kanada), Rochester, Pittsburg, New York City'deki gösteri programları başarı ile sürdürüldü. Topluğuna Halk Türküleri sanatçısı Şahin Gültekin de katıldı. Her tarafta büyük ilgi gören Grubumuzu Amerika'ya Ohio'da bulunan Türk Doktor Hekimleri Derneği Başkanı

Dr. Naci Aklar ve Türk Halk Oyunları öğreticisi olup Amerika'da yerleşen Bora Özkök davet etmişlerdi. Fotem'in grup yöneticiliğini İsmail İnanç, Dr. Metin Aydın ve Necdet Altınkılıç yaptı.

25-29 Haziran'da Fransa'da Paris - Defanse'de açılan Türkiye Sergisi dolayısıyla Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın düzenlediği gösteriye, İzmir Ege Folklor Eğitim Merkezi (Efem) ile Karşıyaka Türk Halk Oyunları Derneği (Kathod) Karma Topluğuna katıldı.

İzmir Sühöter (Sümer Halk Oyunları Derneği) Topluğuna, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın katıldığı El Sanatları Sergisi dolayısıyla 1-6 Temmuz 1976 tarihleri arasında Fransa'da Nic'te çeşitli bölge oyunlarımızı tanıtmıştır.

3-9 Temmuz tarihleri arasında Yugoslavya'da Ohrid şehrinde yapılan 9. Uluslararası Balkan Festivali'ne İstanbul (Kadıköy) Turizm Folklor Derneği davet edilmiş, topluluğumuz geçen yıllara göre çok büyük bir ilgi toplamıştır.

Hemen aynı tarihler arasında yine İstanbul Turizm Folklor Derneği'nin ikinci bir Topluğuna Uluslararası Asya - Afrika Tizi - Ouzou Festivali'ne katılarak büyük ilgi ile karşılanmıştır.

İzmir Gençlik Kültür Merkezi Halk Dansları Topluğuna, 13-18 Temmuz günleri arasında Fransa'da Nic'te yapılan 41. Uluslararası Folklor Festivaline iştirak ettikten sonra, 19-25 Temmuz tarihleri arasında Le Puy Festivalinde de oyunlarımızı sergiledikten sonra Türkiye'ye dönmüştür.

Bakırköy Halkevi Halk Dansları Grubu, önce 4-8 Temmuz tarihleri arasında Belçika'nın Charleroi, daha sonra 8-16 Temmuz günleri arasında Schoten şehrinde Uluslararası Festivaline katılmış, bunları takiben de 16-24 Temmuz'da Hollanda'da Brunssum kentinde dört yılda tekrarlanan büyük festivalde oyunlarımızı oynamış geniş takdir toplamışlardır.

Pendik Halkevi Folk Dansları Topluğuna, Ağustosun ilk ve ikinci haftasında Fransa'da Bayonne Festivali'ne katıldıktan sonra 25 Ağustos - 10 Eylül tarihlerinde Polonya'da Zielona Gora Uluslararası Festivalinde oyunlarımızı tanıtmışlardır.

Ege Folklor Eğitim Merkezi (Efem), İzmir Turizm Folklor Derneği Karma Topluğuna, Fransa'da Piheneler, Oloron Po Rodez ve Ruerque kentleri Uluslararası Festivallerinde 28 Temmuz - 9 Ağustos tarihlerinde gösteriler yapmışlardır.

Robert Kolej Halk Oyunları Topluğuna 7-8 Ağustos'ta Almanya'da 4 yılda bir defa yapılan International Trachtenfest 1976 Trachtengilde Sachwalenberg Uluslararası Halk Giyimleri ve Oyunları Festivali'nde büyük sempati toplamıştır.

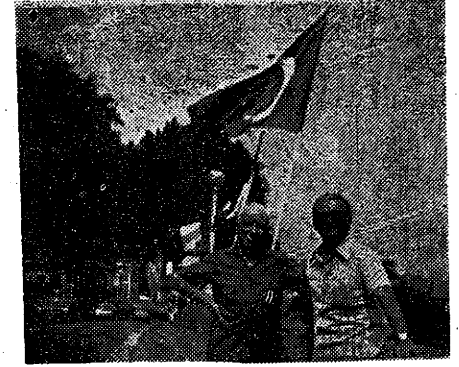
2. Uluslararası İsrail Hayfa Uluslararası Festivali'nde memleketimizi Ankara Halkevi Grubu temsil etmiş, ekiplerimiz çığınca alkışlanmıştır.

İsviçre'de Fribourg şehrinde 28-30 Ağustos arasında Uluslararası Halk Oyunları Festivali'ne Ankara Halkevi Genel Merkezi Örnek Ekipleri katılarak büyük başarı sağlamıştır.

İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü, 22-29 Ağustos günlerinde Portekiz'in Gulpilhares, Aveiro, Vila Praia de Ancore, Povoa de Varzim ve Vila Nova de Galaxehirlere düzenlenen Uluslararası nitelikteki festivallere katılarak oyunlarımızı tanıtmışlardır.

Zeytinburnu İhsan Mermerci Lisesi Ulusal Halk Oyunları Grubu, 30 Ağustos - 2 Eylül günleri arasında yapılan, Fransız ve yabancı 85 grubun katıldığı Anney Uluslararası Festivali'nde yurt içi ve yurt dışı oyunlarımızı tanıtmak olanağını bulmuştur.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Halk Oyunları Eğitim Merkezi Halk Oyunları Topluğuna Bulgaristan'da Burgaz kentinde yapılan 12. Uluslararası Halk Oyunları Festivali'nde büyük bir başarı sağlanmış, geniş ilgi görmüştür.

İhsan Hünçer, Fransız müzicisi ve folklorist Roger Lecotte ile Confelon'da dalgalanan Türk Bayrağı altında

İstanbul Türk Folklor Kurumu Topluğuna, İspanya'da Eylül ayı ortalarında Oviedo, Murcia ve Valladolid kentlerinde yapılan Uluslararası Festivalere katılmış, Halk Oyunlarımızı sergilemiştir.

Almanya'da Münih kentinde Münih Belediyesi ile Yabancılar Komisyonu tarafından düzenlenen Geleneksel Yabancılar Haftası'na Kemalîye (Eğin) Halk Oyunları Ekibi katılmıştır. Şehir caddelerinde ve alanlarda yapılan gösterileri ilgi ile izlenmiştir.

Ankara Turizm ve Folklor Eğitim Merkezi Derneği (Tüfem) ve Ankara Folklor Turizm Derneği (Aftud) Karma Halk Dansları Takımımız, Ekim ayının başında Libya Devrimi'nin 7. Yıldönümü dolayısıyla yapılan şenliklere katılmak üzere Dışişleri Bakanlığımızca gönderilmiştir. Oyunlarımız Libya'da tarafından sevgi ile takip edilmiştir.

Bu Halk Oyunları kuruluşları dışında başka dernek ve kuruluş ekipleri de bazı uluslararası festivallere katılmıştır. Ayrıca Avrupa'nın çeşitli büyük şehirlerinde yapılan Türk Haftaları'na diğer tanıtıcı faaliyetler yanında çeşitli dernek ekipleri ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığın Halk Oyunları Topluğuna iştirak etmiştir.

Son olarak Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Halk Oyunları Topluğuna, Sovyet Sosyalist Devletleri Birliği kentlerinde 20 gün devam edecek olan özel gösteriler yapmak üzere 10 Kasım'da Türkiye'den ayrılmıştır. Grup 32 kız, 40 erkek sanatçıdan oluşmaktadır.

Yine son gezilerden birini Almanya'da Stuttgart'ta yapılan Türk Haftası dolayısıyla Silifke Halk Eğitimi Merkezi Silifke Oyunları Ekibi yapmış, büyük takdir görmüştür.

Hemen arkasından Belçika'da Hilton Oteli'nde düzenlenen Türk Haftasına katılmak üzere yine Silifke'den Silifke Müzik ve Folklor Derneği ve Akcaabat Horon Ekibi Belçika'ya gitmiştir. Grup Brüksel'de üç hafta gösterilerini Hilton Oteli'nde sürdürecektir ve Aralık 1976'nın ilk haftası sonunda Türkiye'ye dönecektir.

14 - 21 Aralık tarihleri arasında da Pendik Halkevi Hollanda'da yine Türk Haftası sebebiyle çeşitli tanıtma gösterisinde çeşitli yöre oyunlarımızı oynayacaklardır.

**

Bütün toplulukların yöneticilerine ve sanatçılarına, geniş imkânlarını hazırlayanlara ve memleketimizi memleketimizi insanlarını bütün güzellik ve değerleriyle dünyaya tanıtanlara şükran borcumuzu ifade etmek isteriz.

BAŞBAĞLAMA, EL ÖPME, OCAK KAZMA

Yazan : Rıza YETİŞEN.

BAŞBAĞLAMA

Gerdeğin ertesi günü, köyün kadınları ve başka köylerden gelen konuk kadınlar, gelin evinde toplanırlar. Düğün evi o gün için ayrıca hazırlıktır: Yiyecek içecek ve başka şeyleri, hatta içki bile hazırlar. Merasim bittikten sonra kendi aralarında yer içer, eğlenirler. «Baş Bağlama» bugün yapılacaktır; başka bir güne bırakılmaz.

Kız kaçırılmalarda baş bağlama, ancak gelin gebe olunca yapılabilir, çocuk yapma olanağına sahip olmayanların başı bağlanmaz. Erkekler için «Baş Yülüme» töreni ergenlik çağıının başlangıcı (erkek olma) sayılışı gibi, kızlarda da «Baş Bağlama» kadınlığın başlangıcı, genç kızlığa veda ediş cımanın ilk zahiri uğurlanışı olur. Baş bağlama töreninde başka törenlerdeki gibi içip eğlenmeler, tören bittikten sonra başlar.

Başı bağlanacak gelin, üzerinde yalnız iç çamaşırı ile ortaya getirilir. Anabacı (Dede Karısı) veya müsahipli ve bu işde selahiyetli bir kadının önünde oturur. Önce üç etek entarı üç defa salâvatlanarak geydirilir, (Peygambere salâvat, sallı alâ muhammet, kutlu olsun diyenin akıbeti hazır olsun). Bunu daha önce nişan takılırken anlatmıştık, eğer üç eteği yoksa kadife, her ikisi de varsa ikisi de salâvatlanır. Sonra beyaz bir tülent başına salâvatlanarak konur, onun üzerine, altınlı terliği gelinin başı üzerinde tutar ve üç defa salâvatlayarak başına geydirir (terlik: başa geyilen başlık). Keten denilen baş örtüsünü de aynı şekilde örtüp başlar, kızın kaynanasına ve akrabalarına «Keten bağlanmıyor!» der onlar da (baş yülümede olduğu gibi) bazı bağışlarda bulunurlar (Altın, bilezik, ve başka şeyler), ve keten de bağlanmış olur. Krep, çatki, tamaka ve göğüs altınları da hep aynı şekilde salâvatla kutlanarak bağlanırlar. Bazı köylerde yamşak da takılır ve bağlanırken kaynanadan «bağlanmıyor!» diye ikramda bulunması istenir ve bağışlar bitince hemen çıkarılır. Burada kıza mal, mülk'te verilir. İşte bundan sonra bir şilte içinde kapalı olarak; gelinin izli çarşafı, görünce tarafından getirilir ve ortaya serilir, bütün kadınlar izli örtüyü görürler ve üstüne para atarlar. Bu bahışlar gelinin kızlık şerefliyesi olur. Bu tören hem büyük hem de yeme içme'li düğünlerde yapıldığı halde, kız kaçırma-

larda ister istemez bahis konusu olamaz, izli çarşafı gelinin kendisi ve kızlar göremezler; Baş bağlama bitince gelin herkesin elini öperek odasına gider.

Kızlar da ya evlerine veya gelinin yanına giderler. Daha sonra şilte, çarşaf ve paralarla birlikte dürülerek içeri götürülür ve geline teslim edilir. Şimdi sıra yiyecek içmeğe ve eğlenmeye gelmiştir; akşama kadar eğlence devam eder. Burada yalnız kadın ve kızlar vardır. Yenip içtikten sonra gelenler isterlerse birer kaşık alıp evlerine götürürler; başka eşyalar götürülmez.

EL ÖPME

El öpülünceye kadar kızın ana babası kızla ve damatla dargınlanmış gibi hiç bir vechile görüşmezler ve baş bağlama töreninde bulunamazlar. Kız tarafı bir an önce konuşabilmek için el öptürme hazırlığına girer.

Bu tören kız tarafından yapılır. Tercihen günün almak üzere, her hangi bir günün akşamı seçilir. İki tarafın davetlileri kız evinde toplanırlar. Dede, Baba veya Mürebbi'den biri de burada bulunur (üçü de gelebilir). Önce dcü üçlenir, Dolu oğlan anasına verilir. O, kız babasına verir, o da oğlan babasına verir; o da kız anasına sunar, kız anası da tekrar oğlan anasına verir, o da şemsiye geri verir ve dördü birbirleriyle niyazlaşırlar. Hepsı beraber el öperler. sonra gelin güvey çağırılır. Önde damat, arkada gelin, dede'den başlıyarak sırayla herkesin ellerini öperler. Sonra yer içer eğlenirler ve dağılırlar. Bundan böyle her iki aile barışıp kaynaşırlar. El öpmeye damadın ana babası herkesin elini (büyüklerin) öper, akranlarıyla niyazlaşır, küçük yaşlılar onların elini öper; arkalarından damat ve gelin el öperler. Hâli vakti yerinde olanlar kurban keserler.

Bütün resmi ve tarikat nikâhları düğünden sonra yapılır. Resmî nikâh şehirde bulunduğu üzere yapılır. Tarikat nikâhı ayrı bir törenle yapılır; bundan ileride söz açacağız. Bu nikâh daha müteber sayılır.

OCAK KAZMA

Evlenmiş olan kişi, ana baba evinden ayrılarak başka bir ev, yuva kuracaksa bu bir mera-

İNSAN YAŞAMININ ÜÇ DÖNEMİ - YAHUDİNİN İNANCI

Yazan : Dr. Edip KIZILDAĞLI

Tanrı işi olmadığı bir günde, bir insanı, bir maymunu ve bir eşeği huzuruna çağırmış :

— Sizlere kırkar yıl ömür verdim, demiş. Eşek sormuş :

— Ben kırk yıl en iş yapacağım?

— Yük taşıyacaksın.

— İstemem. Bana yirmi yıl yeter, gerisini al, demiş. Maymun sormuş :

— Ben ne iş yapacağım?

— Sen de herkesi güldürüp eğlendireceksin.

— İstemem. Bana da yirmi yıl maskara olmak yeter, demiş. Tanrı insana sormuş :

— Senin bir itirazın var mı?

— Var, demiş insanoğlu. Kırk yıl bana yetmez. Çalışıp kazanacağım. Ev, yer - yurt, çoluk

simle kutlanır: Yeni eve cemaat toplanır (en az üç kişi bir cemaat sayılır). Hali vakti iyi olan koyun kurban eder; fakirler horoz keserler. Dede evin ocağının başına geçer, elinde tuttuğu kazma ile, «Ya Allah», der, ocağın sağına; «Ya Muhammet», der, soluna; «Ya Ali», der, ortasına yavaşça kazıyormuş gibi vurur. Sonra ocağa konmuş olan odunları tutuşturur ve şu «Hayırlı»yı okur :

«Allah Allah Allah — Lâ ilâhe illallah — Muhammed'eresulullah — Aliyi veliyullah — Mürşidi — Kâmil'ullah — La feta illâ All — La Seyfe illâ Zülfikâr — evi ocağı şen, nasibi ayrı, kısmeti gür, ocağı kadim ola. Tuttuğu ileri gide, Şahi merdan yardımcısı ola, gerçekler demine hu!» der ve diz çöktüğü ocağın önünden kalkarak yerine oturur. Hemen kurban kesilir ve bu ocakta pişirilir. Bu arada diğer toplantılarda olduğu gibi, dolu üçlenir ve eğlenceye başlanır. Kurban pişince hemen sofralara getirilir ve yendikten sonra dağılırlar.

Dede hayırlıyı verip de yerine oturunca yeni ocak sahibi ve karısı herkesin ellerini öper, onların dualarını alır; hediyeleri verir.

çocuk yapacağım, yetmez. O zaman Tanrı şöyle buyurmuş :

— Öyle ise eşekten artan yirmi yılı sana verdim. Kırk yaşından sonra yirmi yıl hamallık yap. Maymundan artan yirmi yılı da al, sana verdim. Altmış yaşından sonra herkesin maskarası ol, çocukları güldür, eğlendir.

İşte o günden beri insanoğlu kırk yıl idealleri peşinden koşar, sonra yirmi yıl hamallık eder, altmıştan sonra da güler, eğlenir ve eğlenendir imiş.

Bu hikâyeyi Heybeliada Sağlık Kampı'nda emekli memur Necati Akın anlattı.

YAHUDİNİN KURNAZLIĞI

Zengin bir Ermeninin bir Yahudi uşağı varmış. Ermeni hastalanmış. Çok zenginmiş ve kimsesi de yokmuş. Uşağını çağırmış :

— Mişon, beni iyi dinle, ben öleceğim, sana bütün malımı mülkümü bırakmak istiyorum, fakat bir şartım var.

— Nedir ustacığım?

— Hıristiyan olacaksın.

— Nasıl hıristiyan olacağım.

— Çok kolay, üç şeye inanacaksın :

«İnsanın anası Meryem. Babası Tanrıdır. İsa'yı Meryem doğurdu. Fakat kızıoğlan kızdır. İsa öldü, fakat göğe çıktı». Bu kadar.

Mişon düşünüp şöyle cevap vermiş :

— İsa'nın anasının Meryem olduğuna ben inanırım, babasına sen inan.

İsa'yı Meryem'in doğurduğuna ben inanırım, bakkireliğine sen inan.

İsa'nın öldüğüne ben inanırım, göğe çıktığına sen inan. Böylece malının yarısını bana ver, yarısı da sana kalsın. Oldu mu ustacığım!

Bu hikâyeyi de emekli memur Ömer Ateş anlattı. Güldük ve düşündük. Yahudi hem itikadını bozmuyor, hem de efendisini kızdırmıyordu.

«KESİK BAŞ» DESTANI

Yazan : Fuat ÖZDEMİR

Dini destanlarımız edebiyatımızda önemli bir yer tutar. İslâmîliğin yayılmasında etkin olan bu destanlar, yüzyıllar boyunca Anadolu'da dil-den dile dolaşmış; günümüze değin gelmiştir. Bugün bile çoğu bölgelerimizde söylenmektedir.

Bu konu üzerinde şimdیه dek bilimsel bir çalışma yapılmamıştır. Bir iki çalışma yapılmışsa da bunlar, birer makaleden öteye gitmez. Birtirme tezi olarak üzerinde çalıştığım için, dini destanlarımız üzerine daha genişçe eğilme olancağını elde etmiş bulunuyorum.

Dini destanlarımız, tümüyle dini - ahlaki bir özellik gösterirler. Yalnızca, dini - ahlaki bir nitelik taşıdıkları gibi, İslâm kahramanlarının çevrelerinde de dönerler. Destan-ı Deve, Destan-ı Geyik, Destan-ı Güvercin gibi Peygamberi konu edenlerle; Kesikbaş destanında olduğu gibi Ali'nin kahramanlıkları, cenkleri ve kerametlerini işleyen destanlar en yaygın olanlardır.

Bu destanların, ne zaman yazıldıkları belli değildir. İncelediğimiz yedi - sekiz yazmanın çoğunda tarih yoktur. Yalnız birinde H. 866 tarihi var. Dil yapısı bakımından oldukça eski oldukları anlaşılmaktadır. Saptayabildiğim en eski yazmalarda, XIV ve XV. yüzyıl Türkçesi egemen durumdadır. Arapça ve Farsça sözlükler çok azdır. Öyle ki - gil, -gil, -isar, -iser gibi Türkçe ekler çokça kullanılmaktadır. Bazı yazmalarda, Süleyman Çelebi'nin Mevlid'iyle (yazılış tarihi M. 1409) birlikte bulduklarını gözönüne alırsak XV. ve daha önceki yüzyıla ait olduğunda yanılmamış oluruz.

Gene bu destanların yazarları da belli değildir. Ancak, birkaçının sonunda Sadrettin ve Kirdeci Ali adı geçmektedir. Adı geçen bu kişiler destanın asil söyleyicisi mi, yoksa başka bir yazmadan kopya eden mi olduğu bilinmemektedir. Kanımızca bu destanların yazarı bir kişi değildir. Bunları bazı kişiler sonradan yazıya geçirmişlerdir. Öyle sanıyoruz ki Geyik Destanının yazarı Sadrettin'dir. Eğer, kopya eden olsa, yazma içindeki diğer destanlara da adını yazardı. Yalnızca Geyik Destanı'nın sonunda adı yazılı. Kesikbaş'ın yazarı da Kirdeci Ali'dir. Bir yazmada, yalnız bir destanın sonunda adı bulunması bu kanıyı veriyor bize.

Destanlar, yazım (imlâ) bakımından çok bozuk. Harekelerin çoğu yanlış konulmuş. Örneğin:

bir beyitte harekeye göre «eydür» okuduğumuz bir sözcüğü, bir kaç beyit aşağıda yine harekeye göre «eyder» ya da, «ider» biçiminde okuyabiliyoruz. Yazmalar arasında oldukça ayrılık var. Destanların, konuları değişmiyor ama, yazılışları ayrılıyor. Öyle ki, bir destanın, iki ayrı yazmada birbirine uyan beyit sayısı 10 - 15 dolayındadır. Uzunlukları da değişiktir. 67 beyitle 124 beyit arasında değişiyor. İlk yazıldıklarında, kısas olduklarını sanıyoruz. Sonradan bunlara yeni ekler yapılmış olabilir. İncelediğimiz yazmalar da bunu gösteriyor.

Ölçü olarak, hece mi yoksa aruz mu olduğu belli değil. Destanların sonunda :

Mustafa'nun ruhuna vir salavat
(Fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilât)

Beytine dayanarak fa'ilâtün fa'ilâtün fa'ilâtün aruz ölçüsüyle yazıldığını söyleyebiliriz. Ama, uyguladığımızda yarıdan çoğu uymuyor, bu veyne. Bu da yazarın aruz ölçüsünü iyi bilmediğinden geliyor kanımızca. Zaten, yazarlarının ileri bir öğrenim görmedikleri anlaşılıyor.

Geyik Destanı, bundan önce yayınlandığı için (bk. Cahit Öztelli, Türk Folklor Araştırmaları, c, 7, s. 2492). Biz de, yararlı olur kanısıyla Kesikbaş Destanı'nı düzelterek yayınlıyoruz:

Baştıyalum söze bismillâh ile
Duruşalum dün ü gün Allah ile

Bir hikâyet geldi dilüme arı
Eydiserem Hak kılursa yarı

Kim mü'minler işidüb kala tana
Çok salâvat vîrsünler ana

Oturmuştu Mustafâ dört yâr ile
Otuz üç bin ashâbı cümle bile

Mustafa ikindi namazın kılmış idi
Ducakılıb elyüze silmiş idi

Gördüler kim bir kesik âdem başı
Ağlayu girdi içeri tökdi yaşı

Gevdesi yok dahi ayağı eli
Bir Kesikbaşdur heman söyler dili

Sakalı yok yüzün nûri akar
Nûra bakar her kim yüzüne bakar

ARAŞTIRMALARI

Ali didi kim ol başı getüre
Mustafa'nun huzuruna yetüre

Hamle kıldı Ali getüremedi
Zerre miskâli yerinden ırmadı

Heybet ile Ali'nün ussi gider
Ol baş eydür yâ Resül 'Ali n'ider

Bîn Ali gibi dahi olur ise
Her biri da'va kılıb gelür ise

Anlar beni yerimden kaldırmaya
Zerre miskali yerimden ırmaya

Elli kere varmış idüm ben hacca
Çok hayr itmiş idüm ben yalın aca

Gâh yürürdüm yeryüzinde at ile
Gâh; çıkardım göğe kerâmet ile

Kala-i Zerrin benüm şehrim idi
Hızır İlyas münis-i yârim idi

Bir halâlim bir hûb oğlum var idi
İkisi de bana münis yar idi

Oğlum ile gevde mi bir div yedi
Yâ Muhammed sen şefaât kil didi

Halâlim aldı girdi kuyıya
Kayug komaz gözlerimi uyuya

Eşidüb 'Ali anı durdu urı
Zülfikâr kuşanub geldi ileri

Yâ Resül destur eyle ben varayın
Zülfikâr ile divin başın yarayın

Resül eydür yâ Ali varma ana
Degmesün-mazaratı divin sana

Yedi gün daim dün ü gün getdiler
Gudret ile bir araya yettiler

Çün sekiz gün vardılar bir yazıya
Bakdı Kesikbaş ol gâziye

'Ali eydür ara mıdır bu ara
Div Div halâlini alub girdiği yire

Ol baş eydür ol aradır bu ara
Bir kuyı vardır nedir ne çâre

'Ali vardı gördi bir derin kuyı
Diddi tamu kuyısıdır bu kuyı

'Ali döndi girü bakdı Döldüle
Beş yüz kulaç kemendi vardı bile

'Ali kemendi beline bağladı
Ol Kesikbaş ile Döldül ağladı

'Ali namaz vaktini bilür idi
Göz ucuyile namazın kılur idi

Kemend ucu geldi 'Ali eline
Allah adını getürdi diline

İner isek div ile key cenk olur
İnmez isek eyü adın terk olur

'Ali gider kuyıya yavlak katı
Hoş getürür tekbir salâvatı

Yedi gün dün ü gün iner idi
Gâh başı gâh ayağı döner idi.

Sekizinci gün ayacı indî yire
'Ali oturdığı aklını dere

Secdeye vardı Hakka kıldı tabu
Karşusunda gördi bir demür kabu

Debdi demür kapığı girdi içeri
Eir hâturn oturmuş idi aydan arı

Hâturn eydür safâ geldün yâ 'Ali
Tanrı'nun arslanı ve hem kulu

Andan öte yürüdi bir seraya
Beş yüz sünni müselman bağlu oraya

Cümle çağırır yâ 'Ali feryâd diyü
Div elinden ya 'Ali Şâd diyü

'Ali eydür kim didi beni size
Anlar eydür Mustafâ geldi bize

Şimdi size 'Ali gelür didi
Div elinden ol sizi alur didi

Andan içeri girdi bir seraya
Gördi div yatur benzer münaraya

Şöyle burnundan nefes çıkar
Her nereye dokunsaydı yıkar

Ol dem 'Ali elvurdu Zülfikâra
Diledi ol divi ide iki pâre

Div uyurken öldürmek erlik değil
Bu ad ile yürümek dirlik değil

Yâ 'Ali uyur divi öldürmeğil
Dostunu düşmanını güldürmeğil

İki na'ra urdı div uyanmadı
Na'ra üni canına boyanmadı

Üçüncü na'ra söyle katı urur
Div uyanub yirinden duru gelür
Sen mi geldin ya 'Ali düşmanımız
Yakılır senün elinden cânımız
'Ali eydür Hak viribidi beni
İki pâre eyleyem bunda seni
Div eydür ben seni şimdi yiyem
Sonra dünyada müselman mı koyam
Kakuyuben div bucağına varur
Beş yüz batman gürzi eline alur

Üç kez urdı Ali'ye kayırmadı
Kalkanını hiç kolından ırmadı

Çünkü nevbet geldi bu kez Ali'ye
Tanrı arslanı gerçek veliye

'Ali eydür ey âsı bacmak getir
Tanrı'nun birliğine ikrar getir

'Ali urdı Zülfikârı başına
Geçdi oturdı serayın taşına

İki pâre eyledi Ali divi
Çün div öldi bozuldi iblis evi

Div öldü müselmanlar heb gelür
Malını heb bunlara üleşdirür

Her biri getürdüğünce aldılar
Dirilüb kuyı dibine geldiler

Diğerler kim ya 'Ali biz nidelüm
Kuş degilüz kanad ile uçalım

'Ali eydür Himmeti tutun arı
Cümlemize Hak ola yarı

Secdeye vardı 'Ali Hakka urdı yüzün
Kuyununun agzında gördü kendüzün

Çün 'Ali'nün işi ırdı menzile
Beş yüz kişi heb müselmanlar bile

Peygambere müjdeciler geldiler
İşte geliyorlar 'Ali didiler

Du'a kılub Peygamber Kesikbaşa
Dübdürüst yigid öldi baştan başa

Div ol oğlanı yimiş idi
Etin yiyüb kemiğin kamış idi

Ana dahi canın bağışladı
Zi-kerim sultan bu işi işledi

Lutfın irsün ya 'Ali senün
Tâ ki görsin yüzini mevlâ senün

Kabul du'amız Resûl hürmetine
Sen ırgür ümmeti murâdına

Çünkü bundan sonra hatmoldi kelâm
Mustafa'nun ruhuna yüz bin selâm

Her kim diler çok kazana
Du'a kıla bu dastanı yazana

Her kim bizi bir du'a ile ana
Tanrı rahmet eyleye daim ana.

DERGİMİZİN FİATİ 5

YILLIK ABONESİ 60

LIRA OLUYOR

Dergimizin basımı ile ilgili bütün hizmet ve malzeme fiatlarına, herşeye olduğu gibi, büyük zamlar gelmiştir.

Benzeri dergilerle kıyaslandığı takdirde, elinizdeki derginin fiatının mümkün olduğu kadar aşağı bir düzeyde tutulduğu görülecektir.

27 yılı aşkın bir süredir aksatmadan yayınladığımız derginin devamı için, bizim de fiatımızı arttırmamız, iki yıldır direnmemize rağmen, artık kaçınılmaz hale gelmiştir.

Gelecek sayımızdan geçerli olmak üzere, dergimizin sayısı 5, altı aylık abonesi 30, yıllık abonesi de 60 liraya çıkarılacaktır.

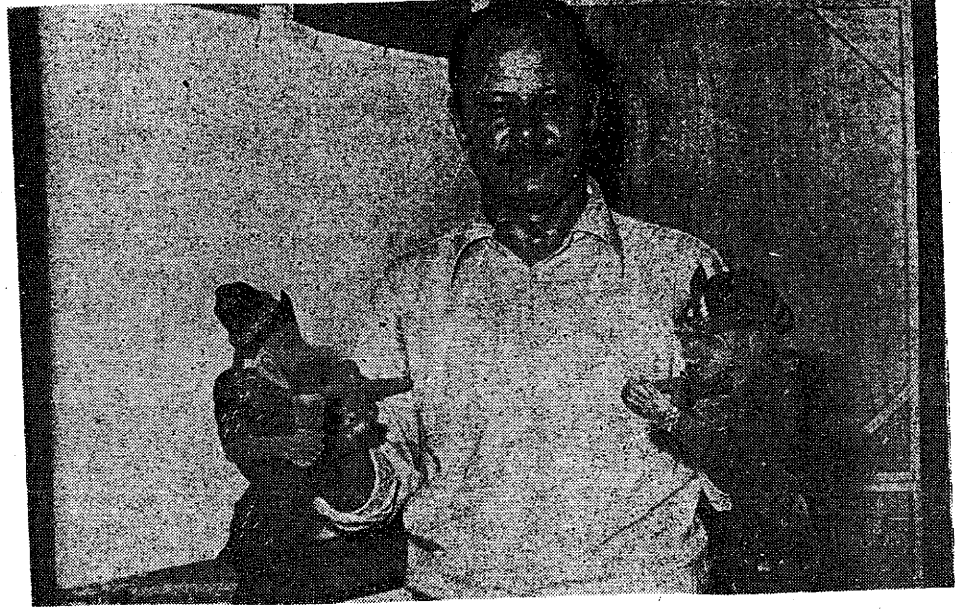
Üzülerek duyurur, eski abone bedellerini ödeme olanağı bulamayan okuyucularımızın biran önce borçlarını göndermelerini ve abonelerini sürdürüp sürdürmeyeceklerini bildirmelerini rica ederiz.

T.F.A.

Gölge Oyunları Sanatçılarımız :

KARAGÖZ SANATÇISI TUNCAY TANBOĞA

Yazan : Mustafa MUTLU

Genç Karagöz sanatçısı Küçük Ali'nin torunu Tuncay Tanboğa (Hayali Torun Çelebi)

Geleneksel temaşâ sanatımız, Karagöz'ü günümüze kadar getiren ve yaşatan gölge oyunu sanatçılarına; özellikle merhum Hayalî Küçük Ali'ye (Muhiddin Sevilen'e) çok şey borçludur. Onun geride bıraktığı bir sürü band, tasvir koleksiyonu, kitaplar, tatlı sesi, canlı hatırası var. Hiç bir dönemde unutulmayacak, Türk halkının hafızalarında her zaman yaşayacaktır.

Bunun yanında yetiştirdiği bir de Karagöz sanatçısı var. Bu, küçük yaşlardan beri onun yanında bulunan torunu Tuncay Tanboğa'dır.

Tuncay Tanboğa ile kısa bir sohbet yaptık ve kendisine bazı sorular yönelttik :

— Bize kendinizi tanıtır mısınız?
— 1937 yılında İstanbul'da doğdum. Evli ve iki çocuk babasıyım. Asıl mesleğim Karayollarında bilgisayar programcıdır.

— Bu sanat'a atılmanız ne zaman başladı?
— Bir yaşından beri Dede'min himayesinde kaldım. Sekiz yaşında yardımlığa başladım. Bu iş dedemin vefatına kadar sürdü. İlk temsilimi 14 yaşında, bir sünnet düğününde oynattım.

— Karagöz oyunlarında sizce yenilik yapıl-

malı mıdır?

— Önce klâsik Karagöz oyunlarını tanımalıyız. Esasen, Karagöz, kendini zamanın şartlarına göre ayarlayan bir oyundur. Tasvir, konu, dil olarak yeni oyunlar yazılabilir. Özünün bozulmaması şartıyla.

— Yapılması gereken yenilikler nelerdir?

— Perdenin ruhunu bozmamak şartı ile, değişen sahnelerde, dekor kullanmalıdır. Örneğin, konu evde geçiyorsa, tasvir olarak ev içi eşyaları (masa, sandalye v.b.) ev içinde perde gösterilmelidir. Yeni tipler, (zamanımıza uygun) yaratmalıdır. Yeni konular, konu ve zamana uygun tiplerin ve kıyafetlerin olması şarttır.

— Karagöz hakkında çalışmalarınız devam ediyor mu?

— Evet, hem de büyük bir hızla devam ediyor. Hem tasvir yapımı ile hem de yurdumuzda yapılan bazı festival ve şenliklere Karagöz oyunları oynatarak katıldım. Turizm Bakanlığının açtığı yarışmaya ve İstanbul'da yapılan Kültür Festivaline katıldım. Karagöz oynattım.

— İlerisi için çalışmalarınız var mı?

Türkoloji Kongresi Dolayısıyla Düzenlenen Sergi :

YABANCI DİLLERDEKİ NASREDDİN HOCA KİTAPLARI

Yazan : Arslan KAYNARDAÇ

Nasreddin Hoca'nın yabancı ülkelerde tahminlerin ötesinde geniş bir ilgi uyandırdığı görülmektedir. Bu konuda her an yeni kitaplar yayınlanıyor, önemli incelemeler yapılıyor. Dünyanın her yanında Nasreddin Hoca kitaplarının koleksiyonunu yapan kimselere rastlanıyor.

Bu ilginin eski bir geçmişi vardır. Hoca'nın mizah ve bilgelik dolu sözlerini Avrupa'da daha 15. ve 16. yüzyıllarda yazılan ve basılan metinlerde bulmak mümkündür. Bu yazıların sayısı 18. yüzyılda iyice çoğalmış, büyük Alman ozanı Goethe dahi şiirinde Nasreddin Hoca'ya yer vermiştir. Birbin Gece Masalları'nın ünlü çevirmeni Antoine Galland'ın derlemelerinde (1694) bir çok Nasreddin Hoca fıkrası görülmektedir.

1771 yılında Hoca'nın hikâyelerinin sırpçası yayınlanmış, 1838 de sırpça ikinci çeviri çıkmış, bunu 1898, 1903 ve 1923 de üçüncü, dördüncü ve beşinci çeviriler izlemiştir. **Nasreddin Hoca'nın Tuhaf Halleri** adlı komedi 1928 de sahneye konmuştur. Bundan sonra Yugoslavya'daki Nasreddin Hoca kitapları daha da çoğalmış, çeşitli incelemeler yapılmış, makaleler yayınlanmıştır.

Hoca Romanya, Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk gibi öteki Balkan ülkeleri arasında da pek tanınmış ve benimsenmiştir.

Ruslar, Ukranyalılar, Macarlar, Avusturyalılar, Almanlar, Fransızlar, İngilizler, İtalyanlar Ermeniler, İsveçliler, Çekler, Araplar, Çinliler, Japonlar ve Amerikalılar da Nasreddin Hoca'yla ilgilenmişler, onu sevmişler, hakkında güzel ve resimli kitaplar çıkarıp incelemeler yapmışlardır. İngiltere'de yalnız Nasreddin Hoca kitabı basan ve yayınlayan bir yayın şirketi bile kurulmuştur.

Nasreddin Hoca'mız gerçekçiliği, iyimserliği, öğreticiliği, doğruluğu, düşünürlüğü, düşündürücülüğü, şakacılığı ve mertliğiyle her milletin halk psikolojisinde yankı uyandırmıştır. Böylelikle onun «nasihat ve hoş sözlerinin her dilde örnek olarak alınacağını» öne süren Evliya Çelebi'nin sözleri gerçekleşmiş sayılmalıdır.

Avrupa kitaplıklarındaki Nasreddin Hoca

ile ilgili yazmaların yayınlanmasına girildiği de görülmektedir.

Nasreddin Hoca'nın ayrı bir madde olarak yer aldığı ansiklopediler vardır.

Amerika'da bilim kitaplarına ilgiyi çekmek için, kapak resmi olarak Hoca'nın eşeğe ters binmiş resminin konulduğu görülmektedir.

Kısacası, yabancı yazarlar Türkiye'ye ve türkolojiye ilgi duydukça Hoca'yı sevdiler ve onu tanıtmaya çalıştılar.

Romanya'da Gh. Constantin çeşitli yayın organlarında ve Der İslâm dergisinde Nasreddin Hoca hakkında araştırmalarını yayınlamış, Yugoslavya'da da Aliya Nametak bir kitap hazırlamıştır.

Bu kez, II. Milletler Arası Türkoloji Kongresi dolayısıyla sergilediğim yabancı dillerde yayınlanmış Nasreddin Hoca kitapları aslında daha geniş bir koleksiyonun bir kısmıdır. İki kitapla sayın İsmail Eren'in ve üç kitapla sayın Sâmân Helvacıoğlu'nun yaptıkları katkı dolayısıyla kendilerine çok teşekkür ederim.

Sergilenecek kitaplar yazar adlarına göre sırayla şunlardır :

1. Ali Nuri, **Nasreddin Khoçjas, Schwanke und Streiche, Türkische Geschichten aus Timurlenks Tagen**, Illustriert von Arthur Gjögren und Wald Undersen, İstanbul 1932, 234 s.

2. Ali Nuri, **Nasreddin Khoçjas, Schwanke und Streiche, Türkische Geschichten aus Timurlenks Tagen**, Illustriert von Arthur Gjögren und Wald Undersen, İstanbul 1932, 234 s. (Ali Nuri'nin Bresleu'da basılan kitabının İstanbul'da yapılan ikinci baskısı).

3. Batu Hamit, **Nasreddin Hodja, L'humour Philosophique, Dessins de Cihat Burak**, Ankara, tarihi yok, 45 s.

4. Böök Frederik, **Nasreddin Hodscha Türkiska Sagor och, Skamt historier, Atergivna och inledda**, Stockholm, Söners Förlag, 1928.

5. Brand Mehmet Ali, **Stories of Hodja with colored Pictures**, tarihi yok, resimli, 96 s.

6. Dornig Charles, **Tales of the Hodja**, illustrated by William Papas, London, 1966 (ilk baskısı 1964 de yapılmış) 98 s.

7. Flanders Michel, **Nasrudin the Wise**, pictures by Yurdaer Altıntaş, London 1974, 28 s.

8. Garnier Jean Paul, **Nasreddin Hodja et**

ARAŞTIRMALARI

ses **Histoires Turques**, Paris 1958, 185 s.

9. Garnier Jean Paul, **Nasreddin Hoscha**, illustriert von Gerhard oberlander, bei Heimeran, München 80 s. 1965.

10. Gemici Rasim, **Nasreddin Hodscha**, illustriert Sai mOnan, Ankara 1957; 32 s.

11. Herm Siegfried Rehm, **Nasreddin der Schelm**, Berlin, 1916, 144 s.

12. Herm Siegfried Rehm, **Nasreddin der Schelm**, Leipzig, 1916, 159 s. resimli (yukarıdaki kitabın Leipzig baskısı).

13. Karahasan Mustafa, **Nasreddin Hoca'nın Hikâyeleri**, Üsküp, tarihi yok, 80 s. (bu kitabın metni türkçe olduğu halde Üsküp'de basıldığı için sergileniyor).

14. Kelsey Alice Geer, **Once the Hodja**, illustrated by Frank Dobias, New York 1958, 170 s. (bu kitap 7 baskı yapmış, son baskısı 1973 de yapılmış).

15. Kelsey Alice Geer, **Once the Mollah**, New York 1959, 138 s. illustrated by Kurt Verth.

16. Kemaleddin Chukru, **Wie de Nasreddin Hodja**, tarihi yok, İstanbul 185 s. resimleyen: Ömer Nuri.

17. Kunos Ignac, **A Török Hodzsa Trefai Letal-i Nasreddin Hoca rahmetullah-ı aleyh** (bu ibare aynen kitabın üzerinde türkçe olarak var) Budapeşte, tarihi yok, 223 s.

18. Mallouf, N. **Plaisanteries de Khodza Nasreddin Efenđi**, İstanbul 1859, 40 s. (Bu kitabın içinde ilk baskısının İzmir'de yapıldığı yazılı. Türkiye'de yabancı dilde basılan ilk Nasreddin Hoca kitabının Mallouf'un bu kitabı olduğu anlaşılmaktadır.)

19. Manyasig Mübin, **Nasreddin Hoca**, tarihi yok. İst. 34. s. Cartons by Altan Erbulak.

20. Mori Masao, **Nasreddin Hoca Monogatari** (Nasreddin Hoca Hikâyeleri), Tokyo, tarihi bulunamadı (1961 ?) 312 s.

7857

21. Mörer Alfred, **200 Contes Choisis Illustrés Nasreddin Hodja**.

22. Murad Efendi, **Nasreddin Hodja, Ein Osmanischer Eulenspiegel**, Oldenburg, 114 s.,

23. Murat Hikmet, **One Day the Hodja**, Ankara 1959, 162 s. Illustrations Muammer Bakır.

24. Parnvell E. C. **Tales of Nasreddin Hodja**, illustrated by Beryl Sanders, London 1969, 64 s.

25. Sak Ziya, **Stories of the Hodja for Learners of English**, İstanbul, 1968, 78 s. Cilt I.

26. Sak Ziya, **Stories of the Hodja for Learners of English**, İstanbul Cilt II.

27. **Schwanke Des Hodscha Nasreddin**, Mit Holzstichen von Wilfried Blecher, Frankfurt, 1964, 56 s.

28. Shah İdries, **The Exploits of the Incomparable Mulla Nasreddin** London 1974, 160 s. (Kitap 1966 dan bu yana tam 5 baskı yapmış).

29. Shah İdries, **The Plesantries of Incredible Mulla Nasreddin**.

30. S. (derleyen) **Nasreddin Hoca Nyegove Dusetka i Budalastine u Priçama** (Hikâye biçiminde nükte ve fıkraları) Belgrad 1952.

31. Şop Ivan, **Nasreddinova Metamorfoza**, Belgrad, 1973, 148 s. (Ivan Şop Belgrad Üniversitesi'nde Nasreddin Hoca konusunda başarılı bir doktora tezi hazırlamıştır).

32. Vulçef Veliçko, **Hiter Petir i Nastradin Hoca**, Sofya 1975.

33. Yağan Turgay, **Stories of the Hodja**, Tarihi yok, 129 s. resimli.

34. **Molla Nasreddin gazeteleri**. Bu ünlü mizah gazetesi 1903 de Tiflis'de yayınlanmaya başlamış, 1917 de Tebriz'e taşınmış sonra Bakü'ya getirilmiştir. Bu gazeteler türkçe olduğu halde Türkiye dışında yayınlandıkları için sergimize alınmışlardır.

§ 8, £ 3, DM. 18

Yıllık abonesi : 60

altı aylık abonesi : 30

liradır.

Yurt dışı senelik abone :

TÜRK HALK BİLGİSİ (FOLKLOR) DERNEĞİ'NİN YAYIN ORGANIDIR.

Sahibi ve Genel Yayın Müdürü : İHSAN HİNÇER

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :

BORA HİNÇER

Mektup ve havale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray — İstanbul, Tel. : 22 49 74.

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Basılmayan yazılar istenince geri gönderilir

Dizgi ve baskı :

YÖRÜK MATBAASI

İstanbul

Bir Halk Ozanı :

ERMENEKLİ İHRAKİ

Yazan : Ali İLİSULU

Asıl adı Ali, mahlası ise İhraki'dir. 1834 — 1839 (1250 - 1255) yılları arasında Ermenek'te doğmuştur. Ailesi değirmencilikle uğraştığından ozanımız İhraki de baba mesleği olan değirmencilik yapmaya başlamıştır. Ailesi Kürdallar (Halen Gürdallar) olarak bilinmektedir. Aile büyükleri İhraki'yi büyük bir sevgi ile anarak hatıralarını yadettmektedir. İhraki, bulunduğu cemiyete çabuk uyan şen şatır ve güleç olduğundan kendisine ilçenin mutaasıpları tarafından Alevi adı verilmiştir. Bu ismin verilmesinde ikinci bir sebep ise başına kırmızı fes giymesidir. Halen yaşadığı çevrede İhraki olarak değil Alevi olarak bilinmekte ve anılmaktadır.

Alevi, okul görmemiştir. Cahildir, fakat zeki ve kuvvetli bir kafizaya sahip olduğundan kendisini çevreye tanıtabilmiştir. Alevi'nin duyduğunu ve dinlediğini daha güzel ve cazipleştirerek söyleme sanatını sahip olduğu şirlerinden anlaşılmaktadır. Çeşitli âlemlere katılıp meclisi renklendirir ve sohbeti koyulurdu. Bunun için âlemlerde aranan bir kişi idi. Bu sohbetlerde eli kalem tutanlara seslenerek «Unutma, eyi söylediklerimi kayalayiver» dermiş.

Alevi Kant'ın ailesi İskabıyla tanınan bir şahsın kızı ile evlenir. İlerde karısı için söylediği dörtlüğü göreceğiz.

Alevi, baba mesleği olan değirmencilikle uğraştığından çevrede hemen herkes tarafından tanınmıştır. Bir ara Meydan mahallesinde (halen Ermenek'in bir mahallesidir) kahveci olmuş, burada devrin sosyal olaylarından esinlenerek söylediği taşlamalarıyla kendini daha çok tanıtmıştır. Meydan kahvesinde söylediği dörtlükler kahvenin bulunduğu mahalledeki dedelerin dilinde günlük sohbetlere konu olmuştur.

Ozanın ölümü üzerine kesin bilgi yoktur. Garipier Mezarlığına gömülmüştür. Mezarının kitabesi olmadığı için ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir. 1912 — 1916 yıllarında öldüğü, Türkmen dedelerinin anılarıyla belirlenmektedir.

**Meydan mahallesinde kahveci olduk
Nazar ettik baştan geçen dümanı
Hacısın, hocasın nakgaşe aldık
His ettik müazeb dostu düşmanı**

Ozan dörtlükte de belirttiği gibi mesleğinin kahvecilik olduğunu bildiriyor. Halen kahvesinin yeri yıkık halde bulunmaktadır.

**İhraki'yi çok severim diyenler
Meğer münafıkmış yüzle gülenler
Deyyus defterine imza verenler
Şerife'nin oğlu, onun akrası
Alevi'nin dörtlüklerinde İHRAKİ mahlası
kullandığı açıktır. İki yüzlülük gibi kötü bir alışkanlık içinde bulunanları «Şerife» namı ile anılan kötü bir kadının oğluna benzetiyor..**

**Muzvadu'nun harında yattık
Buyruzu kulaklı bitlere çattık
Buçuk kilesini ocağa döktük**

**Güçlüğü tozak maziya benzer
Ortanca bahçada kuzuya benzer
Böyüğü aşarın tazıya benzer.**

Ozanın meclislerde yazdığı bir şirini karda görüyoruz. Şimdi ise ozanın Solak isimli bir eşkiya için söylediği destandan iki dörtlük sunuyorum.

**Ey Solak bir zaman meydana çıktın
Nice mazlumların hatırın yaktın
Eveç Cinle'ninin hazesin yaktın
Her hususta memnun ettin şeytanı
Adana'dan çıktın firar eyledin
Geldin Ermenek'te karar eyledin
Kâr ettim sarınsın zarar eyledin
Asla yoktur kurtulmanın imkânı**

**Yüzbaşı Hasan'a Hakk'a yüz tuttu
Bismillâh dedi de nişana yattı
Tetüğe yapışıp bir kere attı
Sağından soldan akıttı kanı.**

Bir başka destanı «Müzevirlik» ten bir kaç dörtlük.

**İltifat gösterir gördüğü yerde
Hep fesat düşünür durduğu yerde
Müzevirlik yapar, vardığı yerde
Onların hocası kör şeytan olur**

**Müzevirin olmaz sözünün vechi
Dipsiz kutu ile boş anbar içi
Biraz boncuk, kırıltı bulursa çerçi
Rütbeyi bâlâda bezirgân olur**

Alevi'nin karısı için söylediği dörtlük :

**Kant Ali'nin kızı kahve pişirir
Kahvenin içine duzu düşürür
Yandı aman su avradın elinden
Çiğir püryan şu avradın elinden (1)**

(1) Mehmet Bahçevli'den derlenmiştir.

DERGİMİZ

28 YAŞINA BASTI

Dergimiz, evvelki ay çıkmış bulunan 325 No.lu Ağustos 1976 tarihli sayısıyla 28 yaşına ve 17. cildine basmış bulunmaktadır.

Evvelki ay tamamlanan 16. cildimiz (307 - 324. sayılarımızı kapsayan) ve özel cilt kapaklarımız hazırlanmıştır. Ayrıca tükenen 56, 67, 81, 90 ve 92. sayılarımızın ikinci baskıları yapılmıştır. Bu suretle bazı okuyucularımızın koleksiyonlarındaki eksikler tamamlanmış olmaktadır.

Bu arada 1 - 16. ciltlerimiz de hazırlanmıştır. 1 - 12. ciltlerimiz ikinci baskı giderleri dolayısıyla 100'er liradan, 13 - 16. ciltlerimiz de 75'er liradan satışa çıkarılmıştır. Cilt kapaklarımız ise 15 liradır.

Okuyucu ve abonelerimize duyururuz.

T.F.A.

damlıya damlıya göl olur

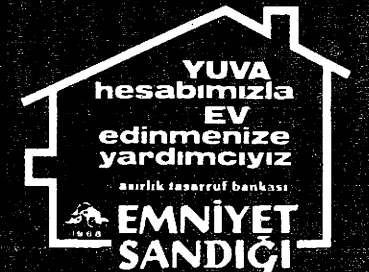
TÜRKİYE
İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

(Folklor : 125)

EV

**sahibi olmak
SİZİN DE
hakkınızdır**

**EMNİYET
SANDIĞI**

(Basın : 60102 — 126)

**800'den fazla şube ile
HER YERDE HER ZAMAN
hizmetinizde**

T.C.ZİRAAT BANKASI

(Basın : 60132 A. 20224 — 127)

TELEWAUDOGCEVNJEHXSRPOMNHE
GÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖÖ

WMOXHKGAUSE
ADÖTFUNHG
MZXÖYE
NÖIDO
AİÖB

**BANKANIZI
SEÇTİNİZ Mİ ?**

demek ki
görüşünüz
kuvvetli...

TÜRK TİCARET BANKASI
EDİRNE'den KARS'a kadar yurdun her köşesinde hizmetinizde

**EN KÜÇÜK
TASARRUFLARINIZA,
BÜYÜK
TASARRUFLARINIZ
GİBİ DEĞER
VEREN BANKA**

AKBANK

**ANADOLU
BANKASI**
SİZİN ESİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
KISACASI
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 128)

(Folklor : 129)

diş bakımında
yeni bir dönem...

SİLİKADENTLİ
grin[®]
SEFFAF YEŞİL DİŞ MACUNU

..TERCİHİNİZ DOĞRUDUR

..kârının %75 ini
vakıf hizmetlerine
ayıran,
bankamızı
seçtinizse
tercihiniz
doğrudur.

**TÜRKİYE
VAKIFLAR
BANKASI**

